

PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS

KLEUTERONDERWIJS

Zelfstandig Project

Talensensibilisering in de kleuterklas

Promotor

Alida Pierards

Emilie Mulders

Academiejaar 2015 – 2016

Voorwoord

Als laatstejaarsstudente kleuteronderwijs kreeg ik de opdracht om een zelfstandig project uit te werken.

Mijn voorkeur ging meteen uit naar vreemde talen in het kleuteronderwijs. Op deze manier ben ik terecht gekomen bij mevrouw Pierards. Na een heel jaar rond mijn zelfstandig project te werken en een goede begeleiding te hebben gekregen, wil ik mevrouw Pierards daarom ook bedanken. Mevrouw Reekmans heeft mij ook goed begeleid tijdens de keuzemodule vreemde talen en ook hier heb ik heel wat kennis opgedaan.

Vervolgens wil ik ook zorgcoördinator X bedanken voor de vele informatie die ze mij kon geven over meertaligheid in het kleuteronderwijs. Haar inbreng hielp mij om mijn probleemstelling breder te kaderen.

Ook mag ik zeker Hilde De Smedt niet vergeten te vermelden. Zij bezorgde mij interessante achtergrondinformatie en was bereid tot een telefonisch interview. Ik heb heel wat informatie gekregen en heel wat nuttige tips die ik kon gebruiken tijdens mijn project.

Het Talentenhuis in Beverst wil ik ook graag bedanken omdat ik daar mijn praktijkideeën kon uittesten en omdat ik een vorming heb mogen geven aan het leerkrachtenteam.

Om nog meer praktijkideeën uit te voeren heb ik de kans gekregen om in 't Willerke nog wat activiteiten te geven en op deze manier andere reacties van kleuters te krijgen waardoor ik een breder beeld kreeg hiervan.

Graag bedank ik mijn stageschool in de Petrus Dondersschool in Suriname voor de vele kansen die ik daar gekregen heb en de nodige informatie die ik heb gekregen.

Tot slot mag ik mijn ouders niet vergeten want zij hebben mij drie jaar lang gesteund in de opleiding en ook steunden ze mij tijdens mijn zelfstandig project.

Inhoud

Voorwoord.....	
Inleiding.....	5
1. Probleemstelling.....	6
2. Onderzoeksvraag en onderzoeksdoel.....	7
Literatuurstudie.....	9
3. Wat is talensensibilisering?.....	10
3.1 Hoe is talensensibilisering ontstaan?.....	11
3.2. Wat zijn de doelen van talensensibilisering?.....	12
3.3 Pedagogisch- didactische aanpak.....	14
3.4 Wat is het verschil tussen talensensibilisering en taalinitiatie?.....	16
4. Wat is de meerwaarde van talensensibilisering?.....	17
4.1. Effecten van talensensibilisering.....	18
4.2 Effecten op leerlingen.....	18
4.3 Effecten op leerkrachten.....	19
4.4 Effecten op ouders.....	20
5. Welke vooroordelen bestaan er t.o.v. talensensibilisering?.....	21
6. Welke bronnen bestaan er om aan talensensibilisering te doen?.....	22
7. Hoe krijgt talensensibilisering een plaats in de school?.....	23
8. Vergelijking Suriname – Vlaanderen.....	24
8.1 Hoe gaan de leerkrachten om met anderstalige kleuters?.....	24
8.2 Hoe gaan de leerkrachten om met meertaligheid in de klas?.....	25
8.3 Op welke manier leren kinderen omgaan met andere talen?.....	26
8.4 Op welke manier krijgt de thuistaal van de kleuters een plaats in de klas?.....	27
Praktijkonderzoek.....	28
10. Interview zorgcoördinator X.....	29
11. Interview met Hilde De Smedt.....	30
12. Activiteitenfiches en reflecties.....	32
12.1 Activiteitenfiche waarneming broden.....	32
12.2 Reflectie waarneming broden.....	37
12.3 Activiteitenfiche: opvoedend spel.....	38
12.4 Reflectie opvoedend spel.....	42
12.5 Activiteitenfiche: Karel in de herfst.....	43

12. 6 Reflectie: Karel in de herfst	51
12.7 Activiteitenfiche: waarneming kapper	52
12.8 Reflectie: waarneming kapper	55
12.9 Activiteitenfiche: waarneming jungle	56
12.10 Reflectie: waarneming jungle.....	61
12.11 Activiteitenfiche: gebed	62
12.12 Reflectie: gebed.....	64
12.13 Activiteitenfiche: kringgesprek Vaderdag	65
12.14 Reflectie: kringgesprek Vaderdag.....	67
13. <i>Vorming aan leerkrachten</i>	68
13.1 Opzet	68
13.2 Voorbereiding van de vorming.....	69
13.3 Uitvoering van de vorming.....	70
13.4 Terugblik.....	71
14. <i>Besluit</i>	72
Bibliografie	74
BIJLAGEN	75
Bijlage 1: Onderzoek en projecten talensensibilisering geflankeerd door (evaluatie)onderzoek	76
Bijlage 2: Enquête opgemaakt door Emilie Mulders	77
Bijlage 3: PowerPoint vorming	84

Inleiding

Multiculturaliteit is iets wat we op de dag van vandaag heel erg veel tegen komen. In iedere school zitten er heel wat kinderen met een andere cultuur en zijn er ook heel wat kinderen die thuis een andere taal spreken. Je komt dit ook tegen in het dagdagelijkse leven.

Vorig jaar kregen we uitleg over het zelfstandig project dat we zouden uitvoeren in het derde opleidingsjaar. Ik wist meteen dat ik iets wou doen rond vreemde talen in het kleuteronderwijs. Veel wist ik er zelf nog niet vanaf dus besloot ik om samen te zitten met mevrouw Pierards. Zij vertelde mij over 'talensensibilisering.. Ik ben heel wat gaan lezen hierover en het leek me interessant. Ik ben dan ook bij mijn eerste beslissing gebleven en wou hierover meer weten.

Zelf vind ik het heel belangrijk om op jonge leeftijd al in contact te komen met andere talen en culturen. Om tot de juiste probleemstelling te komen heb ik een enquête opgesteld. Deze leverde toch heel wat interessante antwoorden op. Bij leerkrachten was er vooral vraag naar een 'houvast'. Ik heb dan telefonisch contact opgenomen met Hilde De Smedt en volgens haar is de beste manier om leerkrachten te prikkelen door een vorming te geven.

Na een heel jaar rond dit project te werken ben ik ervan overtuigd dat ikzelf als beginnende leerkracht hieraan wil werken in het kleuteronderwijs.

Het levert heel wat interessante en nuttige dingen op in het kleuteronderwijs. Niet alleen voor Nederlandstalige kleuters is het zeer interessant maar ook anderstalige kleuters krijgen een plaatsje in de klas door hun moedertaal in de klas te brengen.

Ik sluit mijn derde jaar dan ook af met een positieve terugblik op mijn zelfstandig project en ik hoop dat mijn ideeën bundel nuttig is voor vele leerkrachten en dat mijn vorming alvast één schoolteam overtuigt om vanuit een gedragen visie hiermee aan de slag te gaan.

1. Probleemstelling

Meertaligheid is iets dat niet weg te denken is uit onze samenleving en steeds aan belang wint. Ik heb vooral voor dit onderwerp gekozen omdat kinderen best al jong met verschillende talen in contact komen. Jonge kinderen zijn het meest vatbaar om nieuwe talen te leren. We zijn een multiculturele samenleving geworden en we moeten voor ieder kind openstaan. Het is belangrijk dat jonge kinderen reeds op vroege leeftijd in contact komen met vreemde talen. Zo heeft de EU een beleid voor meertaligheid. Zo is één van de meertaligheidsdoelen dat iedere Europeaan naast zijn moedertaal twee vreemde talen spreekt. De beste manier om dit te bereiken is om kinderen al op jonge leeftijd te laten kennis maken met andere talen. Uit onderzoek blijkt dat kinderen hierdoor sneller talen leren en dat hun moedertaal er ook op vooruitgaat. (Europa.eu)

Voor kinderen met een andere thuistaal is het fijn om hun taal of cultuur eens in de klas aan bod te laten komen. Hierdoor krijgen ze ook meer zelfvertrouwen en zullen de kinderen ook beter gaan begrijpen waarom ze bepaalde dingen doen of thuis een andere taal spreken. Voor kinderen die in een eentalige omgeving opgroeien is het boeiend om eens met andere talen geconfronteerd te worden. Kleuters zitten in een periode dat ze veel opnemen en de meeste dingen sneller begrijpen spelenderwijs, hier moeten we gebruik van maken en de kleuters warm maken voor het leren van een taal.

Leerkrachten denken vaak dat aan talensensibilisering werken een extra opdracht is maar je kan talensensibilisering gewoon opnemen in je lessen.

Voor leerkrachten is het vaak ook zo dat ze graag een houvast hebben en ik zal dan ook in mijn zelfstandig project de bestaande methodes opsommen en kort bespreken. Vaak zijn de bestaande bronnen nog onvoldoende gekend in het onderwijs. Ook vinden veel leerkrachten het fijn om een ideeënbundel te hebben om mee te vertrekken. Ik ga mijn ideeënbundel uitwerken a.d.h.v. de vier kenmerken die ik verder in mijn zelfstandig project beschrijf. Ook ga ik observeren tijdens mijn stage in Suriname hoe er wordt gewerkt met kinderen met een andere thuistaal en of er gewerkt wordt rond andere talen.

Kleuters komen te weinig in aanraking met andere talen. Als ze in het 5^e leerjaar komen, moeten ze ineens Frans gaan leren en in het middelbaar leren ze Engels. Deze stap tussen het leren kennis maken met en het leren van een taal is veel te groot. Je moet kleuters kennis laten maken met verschillende talen en culturen op verschillende manieren, zodat de overgang naar het vreemdetalenonderwijs geleidelijk kan gebeuren.

Ook is het zo dat kleuters met een andere thuistaal een speciaal plaatsje in de klas. Zij kunnen ook kennis maken met een andere taal in de klas. Op deze manier is de kloof tussen de verschillende culturen ook minder groot. Je werkt op deze manier aan diversiteit.

Talensensibilisering biedt heel wat mogelijkheden, maar door begripsverwarring en vooroordelen wordt het vaak te weinig toegepast. Met mijn praktijkonderzoek hoop ik daar verandering in te brengen.

2. Onderzoeksvraag en onderzoeksdoel

Het belangrijkste doel van mijn zelfstandig project is dat het voor leerkrachten laagdrempelig wordt om aan talensensibilisering te doen, maar dat wel de meerwaarde optimaal benut wordt. Ik wil ook de leerkrachten van mijn stageschool ¹overtuigen om hieraan te werken omdat het voor kinderen toch belangrijk is om hieraan te werken om zo hun welbevinden en betrokkenheid te verhogen.

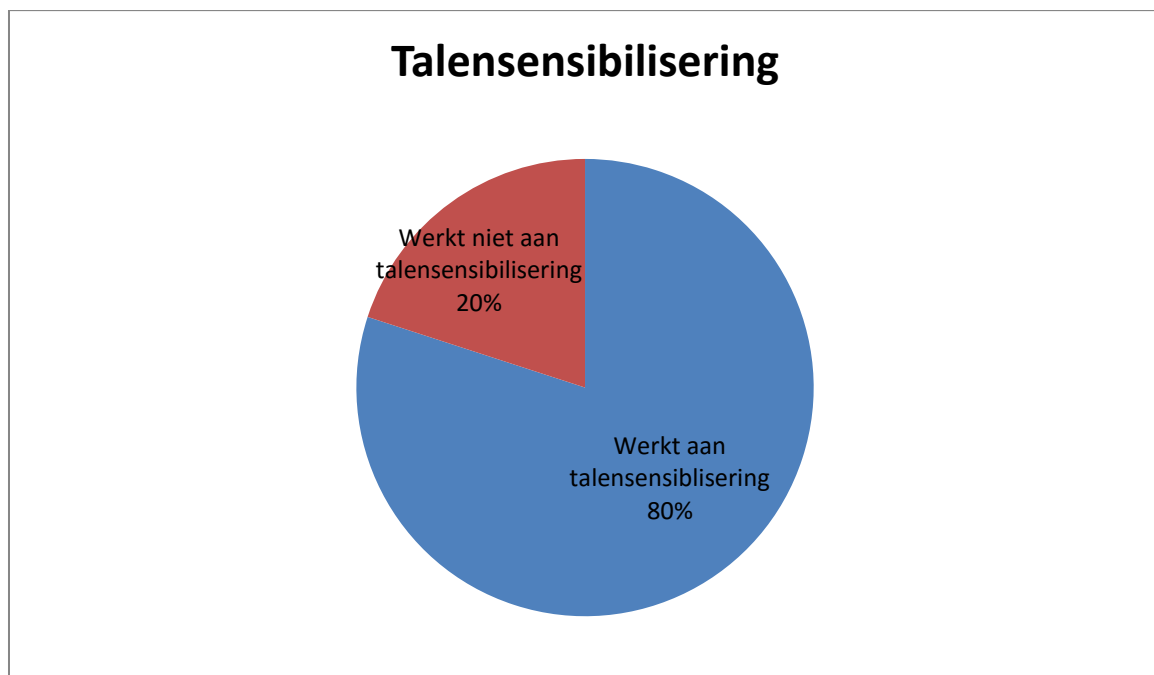
De bedoeling is toch dat kinderen zich thuis voelen in een klas. Zowel voor anderstalige kleuters als voor kleuters met het Nederlands als moedertaal is het belangrijk om van elkaar te leren.

Ze leren op die manier andere culturen en talen kennen.

Ik wil voor de leerkrachten ook een ideeën bundel uitwerken zodat ze inspiratie kunnen opdoen vanuit mijn bundel en zelf aan de slag kunnen. Ook zal ik een vorming geven op mijn aan het leerkrachtenteam van het Talentenhuis in Beverst.

Er bestaan nu ook al heel wat methodes die werken rond talensensibilisering. Ook hiervan zal ik een overzicht geven in mijn zelfstandig project.

In mijn enquête ben ik nagegaan hoeveel % er van de leerkrachten in het kleuteronderwijs effectief werken rond talensensibilisering.

Er hebben 30 respondenten uit heel Vlaanderen deelgenomen aan de enquête.

Wat me erg is opgevallen en blijkt uit mijn enquête is:

- Heel wat leerkrachten weten wat talensensibilisering is en ze vinden het belangrijk vinden, maar ze weten niet altijd goed hoe ze dit effectief moeten implementeren in de praktijk. ²

---

¹ Het Talentenhuis Beverst

² In bijlage 2 vindt u de volledige resultaten van de enquête terug.

Er zijn toch heel wat misvattingen over talensensibilisering. Hieronder vindt u verder in mijn projectbundel meer informatie.

Na het lezen van publicaties over talensensibilisering, het observeren van leerkrachten in de klaspraktijk en het afnemen van een enquête ben ik tot de vraag gekomen.

- Hoe kan je talensensibilisering op een laagdrempelige manier implementeren in het kleuteronderwijs zodat de meerwaarde optimaal benut wordt?

Ik ga jullie ook een antwoord bieden op de volgende vragen:

- Welke effecten heeft talensensibilisering?
- Wat kan ik in de hoeken doen?
- Waar hebben leerkrachten nood aan?
- Wat zijn de misverstanden die er bestaan rond talensensibilisering?

Mijn onderzoeksdoel is om leerkrachten ervan te overtuigen om te werken aan talensensibilisering, hen ervan bewust te maken dat je geen extra juf nodig hebt om eraan te werken en dat het geen extra taak is om hieraan te werken.

Literatuurstudie

3. Wat is talensensibilisering?

Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, (2012) beschrijven talensensibilisering als volgt:

Talensensibilisering staat voor het gevoelig maken voor en bewust maken van het bestaan van een veelheid aan talen, en daarmee, culturen, in onze wereld en, dichterbij, in de eigen schoolomgeving. Door leerlingen op een zelfontdekkende manier met taaldiversiteit in contact te brengen, ontwikkelen zij een referentiekader waarin een positieve omgang met die diversiteit een centrale plaats krijgt. Door talensensibilisering ontwikkelen leerlingen een attitude van openheid en gevoeligheid voor talige diversiteit. Daarnaast doen ze kennis en inzichten op over taal en talen en ontwikkelen ze langzaam maar zeker metalinguïstische vaardigheden die hen kunnen helpen om vreemde talen te leren en de eigen moedertaal (het Nederlands, een dialect, een streektaal of een vreemde taal) verder te ontwikkelen. Op deze manier biedt talensensibilisering leerlingen een passende voorbereiding op een gemondialiseerde, meertalige en multiculturele samenleving waarin mensen elkaars taal en cultuur respecteren.

In de handleiding van talen op een kier (Jonckheere, De Doncker, & De Smedt, 2012) wordt talensensibilisering omschreven als een benadering waarbij op een leuke, pedagogisch-didactische manier omgegaan wordt met taaldiversiteit in de klas. Hierbij gaat het niet rechtstreeks om het leren van een taal – zoals dat bij taalinitiatie wel het geval is – maar om het leren over andere talen en culturen. Talensensibilisering vertrekt steeds vanuit de leefwereld van de leerlingen. De situaties zijn dus ook herkenbaar voor hun. Ze moeten kunnen leren op een ontdekkende manier. Talensensibilisering is ook vakoverschrijdend. Het is zeker niet zo dat het enkel aan bod komt tijdens taalvakken maar je kan het verwerken in eender welke les. Je kan met elke leeftijd werken aan talensensibilisering.

In de internationale literatuur wordt naar talensensibilisering verwezen met onderstaande termen:

- Language awareness: Engels
- Éveil aux langues: Frans
- Begegnung mit Sprachen: Duits
- Educazione plurilinguistica: Italiaans

3.1 Hoe is talensensibilisering ontstaan?

Talensensibilisering is voor het eerst geïntroduceerd in de jaren '70 en '80 in Engeland door Eric Hawkins. Daarna heeft het Franstalige Zwitserland een belangrijke rol gespeeld in de talensensibilisering. Ze hebben EOLE (Education et Ouverture aux Langues à l'Ecole) uitgebracht. Dat is een leermiddelenpakket dat officieel werd goedgekeurd en verspreid over het hele basisonderwijs. In de jaren '90 volgden Frankrijk, Duitsland, Spanje en Oostenrijk en nadien geraakte deze aanpak verder verspreid binnen Europa. (Jonckheere, De Doncker, & De Smedt, 2012)

Vanuit Europa wordt meertaligheid gestimuleerd. De Europese richtlijn bepaalt dat elke Europese burger minstens twee andere Europese talen spreekt, naast de eigen moedertaal. Het ECML³ heeft een jarenlange ervaring met het ontwikkelen van projecten rond talensensibilisering. De Europese commissie ondersteunde het wetenschappelijk project Evlang (1997 -2001), dit was een ruim onderzoek waaraan dertig onderzoekers uit vijf landen meewerkten. Hier hebben ze drie luiken voorzien:

- Leermiddelen ontwikkelen;
- Leerkrachten vormen in het werken met deze leermiddelen;
- Kwantitatieve en kwalitatieve evaluatie uitvoeren.

Nadat de mogelijkheden, de waarde en het effect bekeken waren, werd het ECML (2000-2003) opgericht om de aanpak verder te verspreiden.

In dit onderzoek gingen ze nagaan wat de voorwaarden zijn om talensensibilisering in te voeren in de leerplannen. Het doel was om informatie over talensensibilisering te verspreiden, materiaal te ontwikkelen, leerkrachten te vormen en evaluatie- instrumenten te produceren. Uit het onderzoek is gebleken dat het effect over het algemeen heel positief is. Binnen het project LEA werden didactische materialen ontwikkeld voor leerkrachten in opleiding of nascholing. Er werd gewerkt binnen vier thema's:

- De eigen identiteit ;
- Leren over andere talen en culturen;
- Omgaan met interculturele en meertalige communicatie;
- De eigen attitude ten aanzien van andere talen en culturen verkennen.

---

³ European Centre for Modern Languages of Council of Europe

3.2. Wat zijn de doelen van talensensibilisering?

Het doel van talensensibilisering is ervoor zorgen dat kinderen een open houding creëren voor andere talen en culturen, en hen hiermee laten kennismaken en experimenteren.

De doelstellingen van talensensibilisering gaan dus vooral over attitude wat het belangrijkste doel is, alsook kennis (taalbewust zijn) en vaardigheden (inzichten).

Wanneer we aan talensensibilisering werken, moet er rekening mee worden gehouden dat dit het eerste contact is met de nieuwe taal. Tijdens talensensibilisering draait het dus vooral om het horen van verschillende talen en door deze in concrete context te gebruiken, slagen de kleuters erin om de grote lijnen te begrijpen.

Het belangrijkste doel: attitudes

Het creëren van openheid en interesse voor andere talen en culturen. Door op een speelse manier met andere talen en culturen in contact te komen, worden kleuters meer gemotiveerd om andere talen te leren en wordt de nieuwsgierigheid naar een andere cultuur veel groter. Anderstalige leerlingen verkrijgen hierdoor ook een groter welbevinden en meer betrokkenheid. Hun taal en hun cultuur komen ook aan bod in de klas. Daardoor gaan ze op hun beurt meer openstaan voor onze cultuur en het Nederlands. Je creëert ook zelfvertrouwen voor kinderen met een andere thuistaal. (Jonckheere, De Doncker, & De Smedt, 2012).

Doelen attitudes:

- De kinderen beschouwen verschillende talen en taalvariëteiten als gelijkwaardig.
- De kinderen zijn geïnteresseerd in en staan open voor de diversiteit van taaluitingen.
- De kinderen erkennen de (meer)talige identiteit van hun klasgenoten, hun school en hun omgeving.
- De kinderen durven zich te uiten in hun thuistaal.

Het tweede doel: kennis verwerven

Kleuters krijgen meer inzicht in andere talen en culturen. De confrontatie met andere talen doet kinderen nadenken over hun eigen taal. De kennis van de eigen taal wordt daardoor versterkt. Voor cultuur is dit net hetzelfde. Als je in contact komt met andere culturen, kan je pas echt dingen leren over die cultuur. Talensensibilisering laat je dus niet alleen andere talen en culturen ontdekken, maar leert je ook meer over je eigen taal en cultuur. Kinderen krijgen een beter inzicht in hoe taal functioneert en in de gelijkenissen en verschillen tussen talen en culturen. Ze zullen zelf ook dingen gaan ontdekken. Het leren omgaan met andere talen zal kinderen ook doen nadenken over hun eigen taal.

Doelen kennis:

- De kinderen weten dat er verschillende talen en taalvariëteiten bestaan en dat die gelijkwaardig zijn.
- De kinderen weten dat talen met elkaar verwant kunnen zijn, zich ontwikkelen in de tijd en elkaar onderling beïnvloeden.
- De kinderen weten dat mensen in verschillende situaties verschillende talen en/ of taalvariëteiten gebruiken.
- De kinderen weten dat talen en taalvariëteiten ook een sociale en emotionele functie hebben.
- De kinderen hebben inzicht in de (meer)talige identiteiten van henzelf en van hun klasgenoten.

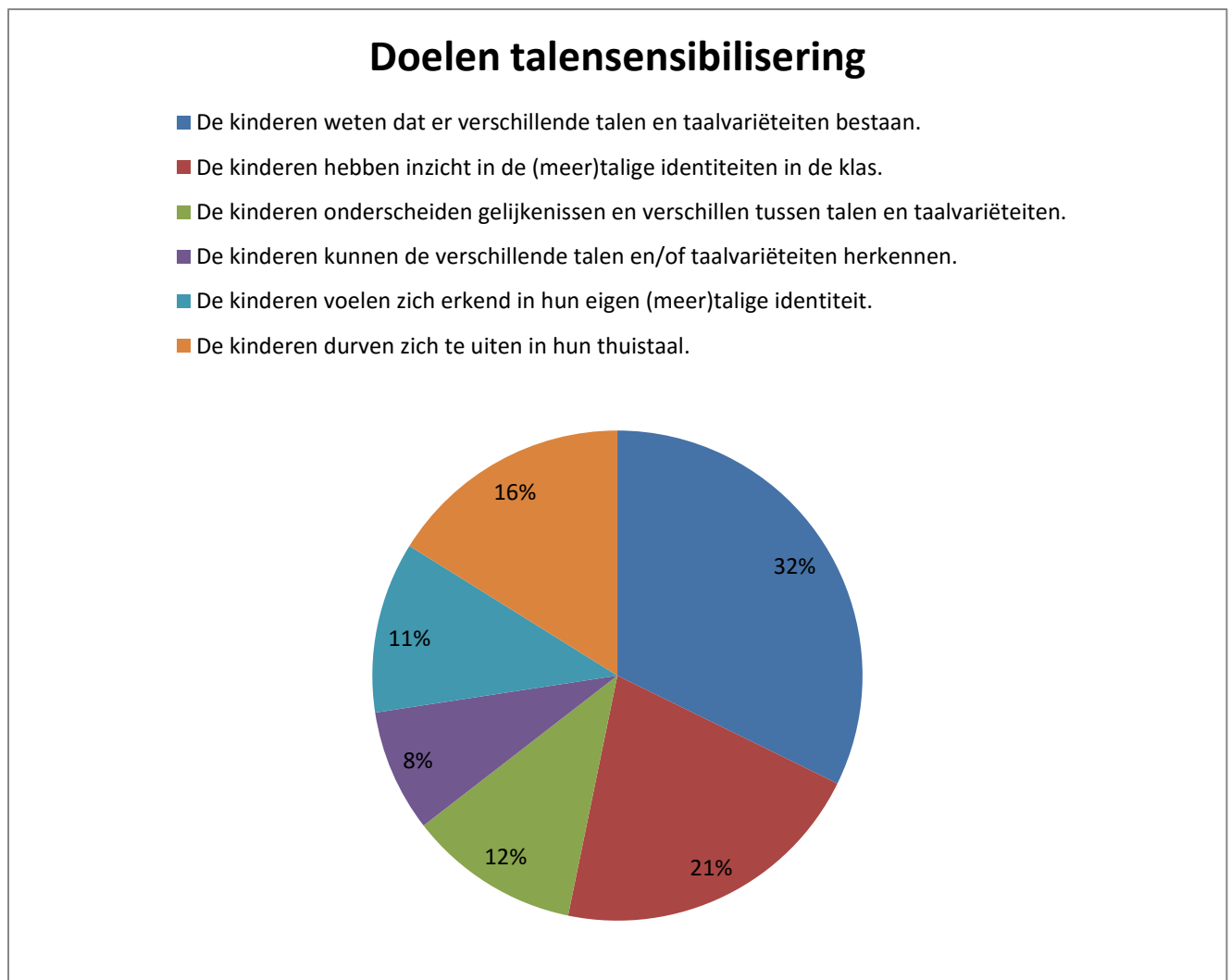
Het derde doel: vaardigheden

Door om te gaan met verschillende talen en culturen, wordt het makkelijker om te communiceren met mensen die tot die culturen behoren en die taal spreken. De kennis die leerlingen opdoen, zet zich om in vaardigheden. Kinderen en ook leerkrachten gebruiken verschillende talen zoals vb. gebarentaal, lichaamstaal, pictogrammen,... Door na te gaan op welke momenten ze welke taal spreken met wie, krijgen kinderen ook inzicht in de (meer)talige identiteiten van henzelf en de andere kinderen. Het werken in heterogene groepen is ook zeker een pluspunt voor de kinderen zodat ze ook hier andere culturen leren kennen.

Doelen vaardigheden:

- De kinderen kunnen verschillende talen en taalvariëteiten herkennen.
- De kinderen kunnen gelijkenissen en verschillen tussen talen en taalvariëteiten onderscheiden.
- De kinderen kunnen de verschillende talen en/of taalvariëteiten die zij en hun klasgenoten gebruiken, onderscheiden en in een context plaatsen.
- De kinderen kunnen aangeven wat talen en taalvariëteiten voor hen sociaal en emotioneel betekenen.

Statistieken voor vraag 9 : Aan welke doelen van talensensibilisering werkt u vooral?

Deze enquête is afgenomen bij **30 respondenten** uit het kleuteronderwijs in heel Vlaanderen.

3.3 Pedagogisch- didactische aanpak

Volgens de beleidsnota van (Vandebroucke, 2005) gebeurt talensensibilisering occasioneel, spelenderwijs en op vroege leeftijd.

Talensensibilisering is een vorm van explorerend leren. Kinderen worden nieuwsgierig gemaakt door het werken met andere talen en culturen. Ze krijgen de ruimte om dingen te ontdekken.

Explorerend leren gebeurt in een rijke en krachtige leeromgeving. Er moet gezorgd worden voor goed materiaal en zinvolle contexten met genoeg ruimte voor de inbreng van de kinderen.

Er moet ook voldoende interactie zijn tussen de leerkracht en de kleuters.

In de handleiding talensensibilisering van Centrum voor Taal en Onderwijs (Gielen, Padmos, Philips, & Truyls, 2012), vond ik enkele kenmerken waar je aan moet denken wanneer je een activiteit voorbereidt om te werken aan talensensibilisering. Deze zijn:

- 1) **Zelfontdekkend leren:** laat kinderen zoveel mogelijk zelfontdekkend leren. Zo kunnen ze zelf taalfamilies ontdekken door woorden, zinnen of teksten uit verschillende talen te vergelijken. Je kan hen inzicht laten krijgen in de meertaligheid van hun omgeving door de buurt in te trekken en te laten uitzoeken welke talen en taalvariëteiten ze daar allemaal tegenkomen.
- 2) **Aansluiten bij de leefwereld en belangstellingscentra:** laat kinderen nadenken over welke verschillende talen of taalvariëteiten ze spreken, met wie ze die spreken en welke emotionele betekenis die voor hen hebben.
- 3) **Functionele activiteiten:** maak je activiteiten zo functioneel mogelijk. Als je bijvoorbeeld iets wil doen met telwoorden in verschillende talen, doe dat dan binnen een bestaande activiteit waarin tellen van belang is. Vb. door het liedje aan te leren 1 – 2 – 3 – 4 hoedje van papier in een andere taal.
- 4) **Interactieve activiteiten:** werk zo interactief mogelijk. Leerlingen leren op die manier veel van elkaar, ze kunnen hun eigen kennis inbrengen, en ze zullen zo ook het best leren om respect op te brengen voor elkaars (meer) talige identiteit. Een leerling die hoort waarom het Turks zo belangrijk is voor een Turkstalig kind in zijn groep, zal een beter inzicht krijgen in de emotionele functie van de moedertaal.

In 'de magische kracht van poppen' (Stuyvaert, 2013), worden enkele belangrijke aandachtspunten besproken om te werken met een handpop wanneer er wordt gewerkt aan vreemde talenonderwijs met gebruik van poppen.

Deze zijn:

- Ondersteuning is noodzakelijk:
Beweging en woorden, muziek en dans, video en prenten;
- Kinderen vinden herhaling leuk;
- Biedt geen vertalingen aan;
- Spelletjes, liedjes en rijmpjes nodigen uit om toe te passen buiten de klas;
- Kinderen moeten het ervaren als spelen en niet als leren.

In Vlaanderen zijn de ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het basisonderwijs het richtinggevend kader waarin gewerkt wordt. Daarom is het belangrijk om de doelen van talensensibilisering te kunnen linken aan het kader. Het is voor veel leerkrachten een hulp en het biedt ondersteuning om met talensensibilisering aan de slag te gaan. Zolang talensensibilisering als onderdeel van het lesprogramma niet verplicht is, zal het grotendeels afhangen van de individuele leerkracht om er al dan niet aan te werken.

- Leerkrachten vragen naar kant- en klare materialen om de eerste stap te zetten in de richting van talensensibilisering. Lesgeven over en vanuit talensensibilisering kan zonder strikt uitgewerkt aangepaste materialen. Het is net rijk en boeiend om zoveel mogelijk te vertrekken van het aanwezige materiaal in de klas of van wat de kleuters hebben meegebracht.
- Het volstaat zeker niet om enkel teksten te schrijven of om prachtig didactisch materiaal te ontwikkelen om te kunnen spreken van een implementatie van een taaldivers schoolbeleid. Het geheel kan enkel slagen vanuit een volgehouden aanpak over de verschillende beleidsniveaus heen. Dit kan enkel als het hele schoolteam samenwerkt.

De doelen van talensensibilisering kunnen we verbinden met een aantal ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het basisonderwijs en het secundair onderwijs. In de eindtermen voor het lager onderwijs en de eerste graad secundair gebeurt dit het meest expliciet: onder het leergebied Nederlands is een specifiek onderdeel '(inter)culturele gerichtheid' opgenomen. Dit houdt in dat kinderen moeten leren nadenken over taalvariatie in een samenleving.

Ze moeten leren stilstaan bij de vooroordelen en attitudes ten op zichte van bepaalde variëteiten en een positieve attitude ontwikkelen tegenover meertaligheid. Deze interculturele gerichtheid geldt voor alle onderdelen van het vakgebied Nederlands.

Naast deze bewust talige invalshoek naar andere culturen, zit een meer directe interculturele dimensie in heel wat ontwikkelingsdoelen en eindtermen verweven. Het gaat daarbij vooral om attitudes rond het besef en het respectvol omgaan met mensen met andere culturele achtergronden. (Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

3.4 Wat is het verschil tussen talensensibilisering en taalinitiatie?

Talensensibilisering is niet hetzelfde als taalinitiatie. Taalinitiatie wil jongere kinderen inwijden in één vreemde taal die ze later dan zullen leren zoals Frans en Engels.

Taalinitiatie vormt dus een opstap naar het vreemdetalenonderwijs zoals dat in de hogere jaren van het basisonderwijs en in het secundair onderwijs wordt gedaan. (Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

Taalinitiatie wordt soms wel verward met talensensibilisering omdat ze overeenkomsten hebben. Een eerste overeenkomst is de pedagogisch- didactische aanpak. Taalinitiatie wordt op een speelse manier gedaan, meestal via een muzische aanpak, waarin het auditieve en andere zintuiglijke waarnemingen en mondelinge interactie een belangrijke rol krijgen. Ook bij talensensibilisering kan het om een speelse werkvorm gaan die interactie tussen kleuters uitlokt. Bij beide gaat het ook om laagdrempelige activiteiten, die weinig of geen structurele ingrepen met zich mee brengen in het curriculum of leerkrachtenteam.

Maar het doel van talensensibilisering en taalinitiatie is wel erg verschillend.

Talensensibilisering heeft altijd betrekking op een veelheid van talen. Die talen beperken zich niet tot de talen die op school worden geleerd en gebruikt. Bij talensensibilisering is het ook voornamelijk het leren OVER de taal en niet het leren VAN de taal.

Talensensibilisering verschilt ook van tweetalig of meertalig onderwijs. In meertalig onderwijs leren leerlingen vakinhouden in twee of meer talen voorbeelden hiervan zijn CLIL⁴ en immersieonderwijs. Bij het meertalig onderwijs draait het om 'leren in talen'.

Talensensibilisering is ook niet hetzelfde als het functionele gebruik van thuishalen in de klas. In deze benadering krijgen tweetalige leerlingen in de gewone klas de kans om hun thuishalen te benutten om te lezen, informatie te vinden, elkaar te helpen, verslagen te schrijven, ... Dit kan anderstalige leerlingen ondersteunen bij het leren van de tweede taal en bij het verwerven van nieuwe leerinhouden.

Bij taalinitiatie heb je 4 basisdoelen:

- Taalplezier: kinderen enthousiast maken
- Basisvertrouwen: een veilig klasklimaat scheppen en kinderen aanzetten tot luisteren + positief bekrachtigen
- Taaldenken prikkelen: een zinvolle context creëren en werken met visuele ondersteuning
- Taalattitude: kinderen optimaal betrekken en ervoor zorgen dat ze willen deelnemen aan de lessen. Het attitude is belangrijker dan de kennis. We brengen de taal tot leven in actie en interactie (zintuigen, motoriek en creativiteit).

Taalplezier, basisvertrouwen en taalattitude spelen zeker ook een rol bij talensensibilisering.

---

⁴ Content and language integrated learning

4. Wat is de meerwaarde van talensensibilisering?

(Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

Kinderen met een andere thuistaal krijgen ook een plaats in de klas. Als leerkracht komt er heel veel op je af en wordt er van het beleid en de maatschappij al heel wat van je verwacht.

Hierdoor sta je als leerkracht steeds opnieuw voor de uitdaging om het onderwijs zo aan te bieden dat het voor elk van je leerlingen positieve resultaten oplevert.

Stel: je hebt enkele anderstalige leerlingen in de klas die geen aansluiting vinden bij de andere (anderstalige en Nederlandstalige) leerlingen. Via talensensibilisering voelen deze leerlingen zich aangesproken hierdoor gaan hun klasgenoten meer toenadering zoeken.

Talensensibilisering kan bijdragen aan een positief leefklimaat in de klas waarin elke leerling zich gewaardeerd voelt en zich thuis voelt.

Er is nog een ander probleem dat vaak voorkomt in de klas: sommige leerlingen denken erg in stereotypen tijdens klasgesprekken en discussies en stellen zich bij momenten onverdraagzaam op tegenover bepaalde bevolkingsgroepen. Via talensensibilisering krijgen ook deze leerlingen niet alleen een beter inzicht in de taaldiversiteit van deze bevolkingsgroepen maar ook in hun sociale en culturele achtergronden.

Talensensibilisering kan er ook toe bijdragen om stillere leerlingen een stem te geven en om het leerklimaat in je klas positief te beïnvloeden. Op dezelfde manier kan talensensibilisering ook de ogen openen van Vlaamse kinderen die zelden in contact komen met andere culturen. Hierdoor wordt er gezorgd voor het kennis maken met andere culturen wat in deze tijd toch wel erg belangrijk is!

In de handleiding 'Pistache' wordt als positief effect van talensensibilisering ook op het ontwikkelen van het algemene taalgevoel gewezen alsook op een positief effect op de ontwikkeling van de moedertaal. En dat wanneer kinderen op een vroege leeftijd kennismaken met vreemde talen, zij gemakkelijk een andere taal aanleren op latere leeftijd. (Vandewalle, 2006)

4.1. Effecten van talensensibilisering

Over talensensibilisering kan nog veel onderzoek gedaan worden. Het Eulang- onderzoek (1997-2001) is tot op heden het meest omvangrijke onderzoek naar effecten op leerlingen met betrekking tot talensensibilisering. Aan dit project was een uitgebreide kwalitatieve evaluatie gekoppeld. Om voldoende wetenschappelijke resultaten te bekomen moet een voor- en nameting uitgevoerd worden over een voldoende grote doelgroep. Interviews en enquêtes kunnen onderzoeksresultaten aanvullen, maar leveren minder betrouwbare gegevens op dan concrete metingen. Een aantal grote onderzoeken zoals Eulang, Ja- Ling Hongarije, Elodil Canada en Didenheim Frankrijk voldoen aan meer wetenschappelijke criteria en leveren de meest bruikbare onderzoeksresultaten op.⁵ (Frijns & Sierens, VLUOR, 2011)

Onderzoek kan nog geen antwoord bieden of talensensibilisering de verwachte effecten heeft. Wel zijn er al enkele resultaten bekend. Hieronder vindt u de voornaamste resultaten:

- Leerlingen staan dankzij talensensibilisering meer open voor talige diversiteit.
- Talensensibilisering wekt interesse op van leerlingen in het leren van nieuwe talen. Ze willen ook andere, niet vertrouwde talen leren.
- Zwakkere leerlingen halen het meest voordeel uit talensensibilisering, vooral wat betreft hun attitudes.
- De grootste positieve effecten worden vastgesteld bij tweetalige, allochtone leerlingen. Hun thuishalen en meertalige identiteiten krijgen meer aandacht en waardering in de klas.

4.2 Effecten op leerlingen

Binnen het Eulang- onderzoek werd de interesse van leerlingen getest op vlak van attitudes en hun openheid ten aanzien van wat vreemd is. Op vlak van ontwikkeling van taalvaardigheden werden enerzijds het auditieve onderscheidingsvermogen en het geheugen nagegaan, en anderzijds de vaardigheden op syntactisch⁶ vlak. Op basis van de huidige stand van zaken is het te vroeg definitief uitsluitsel te geven over alle aspecten van talensensibilisering. Daarvoor is de onderzoeksbasis nog te beperkt en zijn de verrichte studies te sterk verschillend. Het grootste deel van de studies is ook uitgevoerd in het lager onderwijs en niet op het kleuteronderwijs. Verder onderzoek is dus vereist om hierover een goed onderzoek te bekomen.

Belangrijkste conclusies uit deze studie:

- “Talensensibilisering lijkt bij de leerlingen het meest positieve effect te hebben op vlak van hun attitude ten opzichte van taaldiversiteit en hun kennis over taal, talen en taalvariëteiten. Leerlingen die in eentalige omgevingen opgroeien, zijn hierbij extra gebaat.

---

⁵ Zie bijlage 1: onderzoek en projecten

⁶ Syntactisch: volgens de regels van de grammatica

- Talensensibilisering stimuleert de kinderen om vreemde talen te leren en zeker ook andere talen dan de bekende. Dit laatste is niet wetenschappelijk aangetoond
- Op gebied van metalinguïstische en metacognitieve vaardigheden laat het onderzoek gemengde resultaten zien. Om een positief effect te kunnen bekomen, zijn wellicht intensieve, gerichte, beschouwende activiteiten noodzakelijk.
- Het huidig onderzoek bewijst niet sluitend dat talensensibilisering bijdraagt tot het leren van de schooltaal en vreemde talen.
- Zwakkere leerlingen hebben het meest baat bij talensensibilisering, vooral wat betreft de attitudes.
- Talensensibilisering heeft de grootste positieve effecten op tweetalige of meertalige leerlingen. Dit geldt des te meer wanneer hun thuistalen en meertalige identiteit aandacht en waardering krijgt in de klas.
- Een minimaal aantal uren talensensibilisering is vereist om blijvend positieve effecten bij leerlingen te realiseren: 35 tot 40 uren volgens het Eulang- onderzoek. Dit wordt genuanceerd door effectmetingen van projecten waarbij dit effect ook met kleinere initiatieven werd vastgesteld.
(Frijns & Sierens, 't Is goe, juf, die spreekt mijn taal!, 2007)

4.3 Effecten op leerkrachten

Hoe een leerkracht denkt en handelt op vlak van diversiteit, talen en het schoolbeleid daarrond, heeft een bepalende invloed op het slagen ervan. Leerkrachten zijn een belangrijk rolmodel voor kinderen. Een leerkracht die de vereiste basisattitudes niet bezit, kan moeilijk instaan voor het gevoelig maken voor taalverscheidenheid. Het is noodzakelijk dat een leerkracht hiervoor over de nodige pedagogische en didactische vaardigheden beschikt om de theoretische inzichten om te zetten in de praktijk.

Als leerkrachten positieve effecten vaststellen bij de kinderen, zullen ze zich makkelijker inzetten voor de mogelijkheden die talensensibilisering bieden voor de ontwikkeling van de kinderen.

Het aantal studies dat de invloed van initiatieven op vlak van talensensibilisering op leerkrachten evalueert is beperkt. Enkele vaststellingen:

- Leerkrachten die deelnemen aan projecten en acties rond talensensibilisering lijken zelf ook gesensibiliseerd en bewust gemaakt te worden. Het uitvoeren van concrete lesactiviteiten beïnvloedt hun basishouding ten opzichte van taaldiversiteit in de samenleving en de school in positieve zin.
- Er is bij leerkrachten een positief effect waarneembaar bij de ontdekking van meertaligheid in de klas. Dit leidt tot een grotere aandacht en waardering voor de meertalige identiteit en competenties van meertalige leerlingen.
- De uitvoering van talensensibilisering in de praktijk vertoont vaak nog een gemengd beeld. Dikwijls ontbreekt het de leerkrachten aan de vaardigheid om los te komen van de gebruikte didactische materialen en in te spelen op de aanwezige taaldiversiteit in de klas.
(Frijns & Sierens, 't Is goe, juf, die spreekt mijn taal!, 2007)
(Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

Er zijn aanwijzingen dat de ervaring van succesvolle implementatie in de klas de houding en opvattingen van leerkrachten meer lijkt te veranderen dan louter vorming. Een positieve verandering van de basishouding van leerkrachten inzake omgaan met taaldiversiteit vraagt dus begeleiding op de werkvloer als onderdeel van hun professionalisering.

4.4 Effecten op ouders

(Frijns & Sierens, 't Is goe, juf, die spreekt mijn taal!, 2007) stellen vast dat ouders die betrokken worden bij talensensibiliserende activiteiten op school een positiever gevoel over de school- en de klaswerking hebben. Elk initiatief dat ouders bewuster maakt over de verschillende culturen en talen, is waardevol. De betrokkenheid van ouders wordt hierdoor ook vergroot.

De kloof tussen de taalgemeenschappen kan hierdoor ook verminderd worden.

5. Welke vooroordelen bestaan er t.o.v. talensensibilisering?

Uit mijn enquête is gebleken dat leerkrachten vooral denken dat werken aan talensensibilisering een extra opdracht is. Ze denken dat ze door hieraan te werken nog meer tijd nodig hebben. De druk ligt al erg hoog in het onderwijs.

Leerkrachten denken vaak ook dat ze vooral moeten werken rond talensensibilisering als er anderstalige kleuters in de klas zijn. Hieronder vindt u enkele antwoorden die gegeven zijn in de enquête. De enquête werd anoniem afgenomen.

Vaak weten leerkrachten ook niet juist wat talensensibilisering is.

Voor leerkrachten moet het zo laagdrempelig mogelijk worden zodat ze er mee aan de slag kunnen in de klas.

Statistieken voor vraag 13 : Wat is er nodig om u te overtuigen om in de toekomst aan talensensibilisering te werken?

Deze antwoorden werden gegeven:

- De taalzwakke kleuters helpen
- Niets, ik vind dat iets zeer goed!
- Concrete plannen/ideeën/...
- Uitgebreide lesmappen.
- /
- niets
- mijzelf niets, sommige collega's wel
- Didactisch materiaal, achtergrondinformatie ter ondersteuning
- Ik doe dit al
- Voldoende middelen en ondersteuning krijgen
- niks, zoals ik er nu mee bezig ben, vind ik het op dit moment oké. Het is een start(niet te snel gaan)
- een taalassistentie die in alle klassen komt meespelen in groepjes.
- Niks, we hebben een taalbeleid opgesteld en gaan nu een aantal actiepunten uitwerken.
- meer hulp en tijd
- Extra ondersteuning

Het grootste vooroordeel dat er bestaat t.o.v. talensensibilisering is dat er nog een grote drempel voor hun ligt. Ze zien het vooral als extra opdracht. Er wordt gevraagd naar extra ondersteuning.

Ook vinden leerkrachten het vaak geen goed idee om te werken rond talensensibilisering bij de peuters omdat ze eerst het Nederlands goed onder de knie moeten hebben. Het wil niet zeggen dat ze de taal al volledig moeten beheersen om aan talensensibilisering te doen.

Als leerkracht komt er heel wat op je af. Het beleid en de maatschappij verwachten veel van het onderwijs: relatievorming, verkeerseducatie, bijbrengen van burgerschapszin, omgaan met nieuwe media,....

Bovendien wordt de klasgroep, net zoals de maatschappij almaar diverser en heterogener. Hierdoor sta je als leerkracht steeds opnieuw voor de uitdaging om je onderwijs zo aan te bieden dat het voor elk van je leerlingen positieve resultaten oplevert.

6. Welke bronnen bestaan er om aan talensensibilisering te doen?

Hieronder vindt u al enkele bronnen om aan talensensibilisering te doen:

- Is die taal van ver of van hier? (Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012) Handleiding over talensensibilisering. Hier vindt u in wat talensensibilisering is, waarom je eraan moet werken, wat een leerkracht moet kunnen om hieraan te werken, hoe je hieraan kan werken en hoe het een plaats kan krijgen in je school.
- Talen op een kier (Jonckheere, De Doncker, & De Smedt, 2012) Uitgewerkte map met verschillende lesactiviteiten. Grotendeels zijn de activiteiten voor het lager onderwijs maar je kan ook heel wat activiteiten hier uit halen voor het kleuteronderwijs. Zelf kan je de activiteiten ook nog aanpassen aan het niveau van je klas.
- De magische krachten van poppen (Stuyvaert, 2013) Hier vindt u een stukje in terug hoe u kan werken aan talensensibilisering met behulp van handpoppen.
- Lego lingua
Een doos met 5 meertalige gezelschapsspelletjes, voor meertalige of ééntalige groepen die graag actief en talensensibiliserend willen werken.

Waar kan je inspiratie vinden om talensensibilisering vorm te geven?

- Je eigen ervaringen met taaldiversiteit is alvast een eerste inspiratiebron (vakantie-ervaringen, restaurantbezoek, voedingsverpakkingen, kledingetiketten, tv, film, muziek,...).
- Tweede bron: je collega's: ook zij hebben ervaringen met taaldiversiteit.
- Een derde bron bevindt zich in je klasgroep: kinderen kennen vaak meer dan één taal. Vaak is dit voor anderstalige kleuters, maar ook voor Nederlandstalige kleuters zo dat ze kennis leren maken met meertaligheid. (Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

7. Hoe krijgt talensensibilisering een plaats in de school?

Leerkrachten kunnen individueel werken aan talensensibilisering maar voor een succesvolle aanpak voor de hele school is het van belang dat iedereen dezelfde overtuiging heeft. Dit kun je doen door talensensibilisering een plaats te geven binnen het talenbeleid van de school. Zo zorg je ervoor dat het een structurele plaats krijgt en dat de doelen op leerlingenniveau meer kans van slagen hebben.

Op deze manier leer je de algemene taalontwikkeling van leerlingen ruimer bekijken, niet alleen in termen van kennis en vaardigheden maar ook met het oog voor attitudes, percepties, emoties,...

Alle scholen in Vlaanderen worden verondersteld een talenbeleid te voeren. Dat is voor heel wat leerkrachten een ver-van-mijn-bed-show: iets waar de directie of de zorgleerkracht zich mee bezig houdt. Talensensibilisering kan ervoor zorgen dat iedereen in een school bij het talenbeleid betrokken wordt.

Kenmerken of voorwaarden voor het talenbeleid:

- **Doelgericht:** welke doelen wil de school bereiken? Welke concrete acties wil de school hieraan koppelen? De specifieke schoolcontext zoals samenstelling van de leerlingenpopulatie, inplanting in de omgeving, scholingsgraad van de leerkrachten, bestaande overlegkanalen,... speelt een belangrijke rol. Doelen en acties kun je enkel bepalen wanneer je een goed zicht hebt op al deze aspecten. Pas dan kun je weten waar je als school sterk in bent.
- **Taalgericht:** hoe gaat de school om met taal en taaldiversiteit binnen en buiten de klasmuren? Heeft de school een visie rond taal?
- **Structureel:** treft het talenbeleid de hele structuur van de school, alle teamleden, alle leerdomeinen, alle klas overschrijdende domeinen. Iedereen moet betrokken zijn bij het talenbeleid (zowel het onderhoudspersoneel, als de secretariaatsmedewerkers, als de conciërge). Talensensibilisering in een talenbeleid is een zaak van iedereen die werkt binnen de schoolmuren.
- **Strategisch:** gaat de school planmatig te werk?
- **Dialog:** werkt iedereen samen en zijn de communicatiekanalen hierop afgestemd?
- **School specifiek:** kent de school haar eigen geschiedenis en context en maakt ze van talensensibilisering haar eigen verhaal? Hoe andere scholen te werk gaan, kan een inspirerende bron zijn maar heeft geen zin om het te kopiëren.
Talensensibilisering vertrekt vanuit de aanwezige inspiratiebronnen die de school tot de unieke gemeenschap maken die ze is: de leerkrachten, de leerlingen, de ouders, de buurt.
- **Samenhang:** zit het talenbeleid consequent in elkaar? Is er een samenhang tussen de verschillende doelstellingen op leerling-, en leerkracht- en schoolniveau?
(Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

8. Vergelijking Suriname – Vlaanderen

8.1 Hoe gaan de leerkrachten om met anderstalige kleuters?

In Suriname zijn er heel wat verschillende culturen en heel veel verschillende talen. Voor de kleuters naar school gaan, moeten ze allemaal Nederlands spreken en begrijpen. De kinderen hebben allemaal verschillende thuishalen maar de regel hier is dat ze Nederlands moeten kunnen voor ze naar school gaan. In Suriname komen kleuters pas naar school als ze 4 jaar zijn dus dat is ook anders dan bij ons.

Er wordt niet anders gewerkt in de klas met anderstalige kleuters, elke kleuter moet hetzelfde kunnen. Differentiëren komt hier dus zeker niet aan bod.

Het probleem dat wij in België kennen dat er veel kleuters naar school komen die geen Nederlands spreken en dus vaak niet begrijpen wat er gezegd wordt, is er op mijn stageschool niet. Ook zijn we in het binnenland 2 scholen gaan bezoeken (Kajapatischool en de Peter Voorbraakschool) en ook hier moeten de kinderen Nederlands spreken vooraleer ze naar school komen.

8.2 Hoe gaan de leerkrachten om met meertaligheid in de klas?

In de klas wordt er veel met talen gewerkt. Er wordt gezongen in verschillende talen en bijna alle kleuters praten thuis zowel Engels, Surinaams als Nederlands.

Er zijn ook nog enkele kinderen die Javaans praten.

Dat de kleuters deze talen beheersten, wist ik niet en vond ik ook wel erg leuk om te zien!

In België wordt er te weinig rond vreemde talen gewerkt. In Suriname leren kinderen op erg jonge leeftijd al verschillende talen en verschillende culturen omdat er in dit land zoveel verschillende culturen zijn.

Soms mogen kleuters die een andere taal spreken de andere kinderen vertellen hoe zij het in hun taal zeggen zoals vb. een peer. Dit wordt dan ook verwoord in het Engels en soms ook in het Surinaams.

De kinderen spreken soms ook Engels tegen mij omdat ze dit wel wat door elkaar halen maar over het algemeen lukt het vrij goed om enkel Nederlands te spreken op school.

Ook hangen in de klas de kleuren en vruchten op in andere talen. De school staat dus erg open voor andere talen maar de schooltaal is Nederlands en deze moet iedereen beheersen.

In Suriname is de officiële landstaal Nederlands. Het Nederlands dat in Suriname gesproken wordt, verschilt toch wel van het Nederlands in Vlaanderen en Nederland. In België zeggen we vb. schoenen in Suriname noemen ze het pata's.

8.3 Op welke manier leren kinderen omgaan met andere talen?

De kinderen leren omgaan met andere talen doordat ze zingen in verschillende talen. Ze leren liedjes in verschillende talen (talen die ze wel kennen). Er wordt gezongen in het Nederlands, Surinaams (Sranan) en in het Engels.

Ik heb zelf ook even gekeken welke kinderen er welke taal spreken en alle kinderen kunnen hier Engels, Nederlands en Surinaams. En dat op de leeftijd van een 5 jarige kleuter!

Dit is iets dat ik erg belangrijk vind in dit land omdat de kleuters toch in contact komen met veel verschillende culturen.

Ook is Paramaribo (de stad waar ik stage loop) een echte studentenstad waar studenten komen van over de hele wereld. Ze krijgen dus te maken met stagiaires van overal en ook met deze mensen moeten de leerkrachten en kinderen communiceren.

8.4 Op welke manier krijgt de thuistaal van de kleuters een plaats in de klas?

De thuistaal van de kleuters krijgt een speciaal plaatsje in de klas omdat ze leren in drie verschillende talen.

Ze mogen tijdens kringgesprekken vaak ook verwoorden hoe ze het in hun taal zouden zeggen (vb. in het Javaans of het chinees).

Ook ben ik gaan observeren in het lager onderwijs en hier wordt er nog meer gewerkt rond andere talen en thuistalen van kinderen.

Als ze leren over dingen zoals vb. gerechten mogen ze zeggen hoe dit in hun taal genoemd wordt of mogen ze vertellen wat typisch is voor hun cultuur.

Ze zijn hier meer bezig met talen en culturen dan bij ons omdat ze hier ook veel meer mee te maken krijgen. Toch ben ik ervan overtuigd dat het bij ons ook goed zou zijn omdat bij ons ook verschillende culturen zijn en omdat kinderen op jonge leeftijd al erg snel leren en dingen opvatten.

Je moet op jonge leeftijd al kennis laten maken met andere talen en andere culturen en dit gebeurt erg sterk in Suriname.

Culturen krijgen in Suriname ook een speciale plaats. Van elke cultuur wordt er wel een feestdag nationaal gevierd. Op 8 februari was het Chinees Nieuwjaar. Dat wil zeggen dat iedereen vrij is en de kinderen dus ook niet naar school mogen. Er wordt op school ook rond deze feestdag gewerkt. De kleuters maken een knutselwerkje en de juf vertelt wat deze feestdag inhoudt (de geschiedenis).

Op 23 maart was het Holi Phagwa en op 27 maart Pasen. Omdat de vakantie hier begon op 22 maart heeft de school op 21 maart Holi Phagwa en Pasen samen gevierd. Holi Phagwa is het nieuwjaar voor de Hindoestanen. Ook deze feestdag wordt nationaal gevierd en er was in de hele stad van alles te doen. Zo merk je dat de culturen een speciale plaats krijgen en niet enkel de Christelijke feestdagen gevierd worden.

Ik deed stage op een Christelijke school waar heel veel gebeden werd. Ondanks dat er heel veel verschillende culturen zijn in Suriname en dus ook op deze school, deed iedereen gewoon mee met het bidden. Iedereen staat open voor elke cultuur. Een heel mooi gegeven!

Praktijkonderzoek

10. Interview zorgcoördinator X

Om mijn onderzoek goed te kunnen kaderen heb ik een interviews afgenomen bij enkele personen. In de enquête die ik had opgesteld, had ik gevraagd of er geïnteresseerden waren die wilden deelnemen aan een interview i.v.m. talensensibilisering op hun school.

Zorgcoördinator X werkt op mijn vorige stagescholen 't Willerke en 't Walnootje in Bilzen.

Zij was bereid om met mij een gesprek te voeren over talensensibilisering in beide scholen. Ze wist me te vertellen dat zij het meest moet werken aan talensensibilisering omdat kinderen met bij haar individueel komen werken. Ze vertelde dat de scholen werken met verteltassen voor anderstalige kleuters en dat er koffiemomenten worden voorzien tijdens de schooluren om de kloof tussen anderstalige ouders en Nederlandstalige ouders te verminderen.

Ik heb ook het talenbeleid van de scholen gekregen en heb dit doorgelezen. Hieruit is gebleken dat ze op deze scholen talensensibilisering en het aanleren van Nederlands aan anderstalige kleuters erg verwarren. Ze hebben een nieuw talenbeleid opgesteld waarbij taalstimulering bij anderstalige kinderen centraal staat. Wanneer de focus vooral ligt op de stimulering van het Nederlands kan je niet echt spreken over talensensibilisering.

In het talenbeleid wordt ook enkel gesproken over anderstalige kleuters en wordt de term talensensibilisering niet vermeld.

Beide scholen zijn wel sterk bezig te onderzoeken hoe bij anderstalige kinderen de betrokkenheid en het welbevinden kan verhoogd worden. Talensensibilisering zou hier zeker goed aan kunnen bijdragen.

Ik heb de enquête ook door deze school laten invullen en volgens hen werken ze wel aan talensensibilisering.

11. Interview met Hilde De Smedt

Talensensibilisering is in Vlaanderen geïntroduceerd door de VZW Foyer in Brussel.⁷ Zij werken aan verschillende projecten. Het basisproject was gericht op moedertaalonderwijs op school voor migrantenkinderen. Ze waren heel sterk bezig met meertaligheid op school. Hierbij is het heel belangrijk een goede attitude te hebben om een taal te leren zoals nieuwsgierig zijn, het belang van talen erkennen,... Vanuit deze ideeën is de VZW Foyer begonnen aan een project dat ging over kinderen laten nadenken over talen.

De VZW Foyer is met zijn projecten gestart vanuit zaken die ze al kenden zoals taalbeschouwing. Na verdere uitwerking van dit idee ontdekten ze echter de verschillende projecten die zijn ingevoerd in Europa. Na onderzoek van deze werken zijn ze dit idee verder gaan bekijken en hebben ze besloten hierin sterk te groeien in Vlaanderen. Ze proberen om de bestaande concepten uit te breiden met als doel een positief effect te verkrijgen in de houding van kinderen tegenover vreemde talen.

Volgens mevrouw De Smedt blijven leerkrachten talensensibilisering zien als een extra opdracht. Een goede inburgering in de hele school is noodzakelijk, want als één enkele leerkracht in een school werkt rond talensensibilisering zal er geen positief effect ontstaan. Het grote probleem is volgens hun dat veel scholen nog worstelen met hun algemene houding t.o.v. andere talen. Sommige scholen benaderen andere talen positief terwijl andere scholen enkel Nederlands op school willen. Er wordt dus geen ruimte gemaakt voor de moedertaal van andere kinderen.

De openheid van andere talen moet in een school ingeburgerd worden. Als deze algemene houding voor andere talen er niet is, zal talensensibilisering niet slagen. Leerkrachten zijn zich nog te weinig bewust van het nut van talensensibilisering en hoe belangrijk deze algemene houding wel is.

Mevrouw De Smedt heeft ook al vooroordelen ondervonden over talensensibilisering in het onderwijs. Eerst en vooral denken veel leerkrachten dat het slecht is voor het Nederlands. Kinderen moeten in het kleuteronderwijs eerst het Nederlands goed kennen vooraleer ze een andere taal gaan 'leren'. De algemene houding en het toelaten van andere talen in scholen is een tweede groot probleem. Veel leerkrachten vinden dat kinderen eerst één taal goed moeten kennen vooraleer ze met een andere taal beginnen. Volgens hen kunnen kinderen best niet met verschillende talen tegelijk kennismaken. Tot slot denken leerkrachten vaak dat werken rond verschillende talen een extra les is waardoor ze hier geen ruimte voor creëren en het dus niet aan bod komt. Zij gaan ervanuit dat talen moeten worden behandeld als wiskunde: kinderen moeten de taal leren.

Een taal leer je pas als je echt gemotiveerd bent en de meeste leerkrachten onderschatten het belang hiervan.

Leerkrachten prikkelen voor talensensibilisering kan door vormingen te geven en door hun kennis te laten maken met talensensibilisering (koudwatervrees te overwinnen). Het is belangrijk om leerkrachten te laten ervaren wat het precies is. Het taalbeleid van de school speelt hier een grote rol in. Als leerkrachten niet de juiste houding hebben zal het niet slagen. Er moet eerst gewerkt worden aan het taalbeleid van de school. Het onderwijsbeleid moet een positiever klimaat creëren ten opzichte van vreemde talen.

---

⁷ Hilde De Smedt is gegradueerde in logopedie en werkt als coördinatrice van het bicultureel onderwijsproject in v.z.w. Foyer in Brussel.

Mijn vraag was ook wat zeker belangrijk is als ikzelf een vorming zou geven en dit is het leggen van de link tussen de attitude van meertaligheid en het kunnen van een andere taal. Het is vooral belangrijk om zowel te investeren in andere talen als in het Nederlands. Door talensensibilisering krijg je een andere kijk op talen, je krijgt een positievere ingesteldheid over de algemene omgang met talen (ook dit heb je nodig voor het Nederlands).

Doordat de mogelijkheid er is dat kinderen hun thuistaal in de klas mogen brengen zal het welbevinden stijgen. Dit welbevinden is belangrijk bij kleuters. En de grootste meerwaarde van talensensibilisering is: het is heel leuk om te doen!

Op dit moment ondervindt de Foyer dat ze met dit project het verst geraakt zijn in het curriculum. Er is minder tijd voor vormingen wat wel erg jammer is en het wordt heel weinig gesubsidieerd. Ook is er nog heel wat begeleiding nodig omdat het te weinig ingeburgerd is. Het is ondertussen wel al opgenomen in de eindtermen waardoor ze al een beter succes ervaren dan eerst.

Verder is een expertengroep bezig rond meertaligheid in het onderwijsbeleid. Deze groep bestaat uit mensen van Vlaanderen en Nederland. Ze zijn een tekst aan het schrijven over meertaligheid waar talensensibilisering een plaats krijgt. Hun streefdoel is om in september een visietekst te promoten rond meertaligheid.

Ik vond het zeer zinvol om dit interview te doen met iemand die een project heeft gedaan rond talensensibilisering en zeker omdat dit door hen werd geïntroduceerd in Vlaanderen. Ik kon me vinden in de dingen die mevrouw De Smedt me wist te vertellen en zelf had ik via de literatuurstudie en eigen ervaringen deze punten ook al ondervonden. Waar ik echter nog niet echt bij stil had gestaan is het belang van een positieve algemene houding t.o.v. meertaligheid te creëren.

Er is toch nog heel wat werk rond talensensibilisering in Vlaanderen en ik hoop dat dit een plaats zal krijgen in het onderwijsbeleid van Vlaanderen.

12. Activiteitenfiches en reflecties

12.1 Activiteitenfiche waarneming broden

Activiteitenfiche	Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: WO – waarneming broden	Gepland op: 20 oktober 2015

Kern leerplandoel(en)

OD.MUVO.ATT.6.1 De kleuters kunnen openstaan voor nieuwe dingen uit hun omgeving.

OD.NED.TB.5.5 De kleuters stellen zich vragen bij en reflecteren over taal en taalgebruik in concrete situaties:

- Discrimineren van klanken, woorden:
- Ritmische aspecten van taal, rijmen;
- Intonatie en mimiek in relatie tot gevoelens of boodschap.

WO.TE.6.1 Kinderen zien in dat courante producten gemaakt zijn uit welbepaalde materialen en/of grondstoffen.

De kinderen weten dat mensen in verschillende situaties verschillende talen en/ of taalvariëteiten gebruiken.

Inhoudsanalyse

Kennen	Kunnen	Attitude
- De verschillende broden	- Vertellen over de broden na de waarneming - Verschillende woorden nastempelen	Luisteren – respect hebben – meewerken – vertellen – open staan voor diversiteit – openstaan voor de thuistalen van de kleuters

Woorden en begrippen

Functionele woordenschat	Themawoordenschat
- Opensnijden - Proeven - Kleinste - Grootste - Langste - Kortste - Kijken - Ruiken - Lang - Kort - Hetzelfde - Verschillende	Engeland – Bagel Amerika – Donut Italië – Ciabatta Griekenland – pitabrood (PSOMI) Turkije – turks brood (EKMEK) Frankrijk – stokbrood (baguette, pain) Egypte – brood (Aish) Polen – maanzaadbrood (CHLEB) Oven

Concrete lesdoelen

OD.MUVO.ATT.6.1 De kleuters beantwoorden de verschillende vragen die gesteld worden en luisteren naar de waarneming.

OD.NED.TB.5.5 De kleuters stellen vragen over de verschillende talen en zijn zich ervan bewust dat er verschillende talen zijn.

WO.TE.6.1 De kleuters gebruiken hun zintuigen bij het waarnemen van de broden en vertellen wat ze ruiken, zien en proeven.

De kleuters benoemen de verschillende broden die ze geleerd hebben in de waarneming.

Beginsituatieinformatie	
Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen	Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen
Er zijn verschillende kleuters met een andere thuistaal. Het zijn 23 kleuters. De kleuters beheersen wel allemaal het Nederlands.	De kleuters mogen vertellen wat zij weten over de verschillende broden. Eventueel of ze ook weten hoe het brood gebakken wordt.
Groeperingsvorm	
Keuze in het vet zetten	Motivatie
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grote groep ✓ Opstart in grote groep en verder in kleine groep (verplicht) ✓ Opstart in grote groep en verder in kleine groep (keuze) ✓ Kleine groep verplicht ✓ Kleine groep keuze ✓ ... 	De kleuters kunnen van elkaar leren op deze manier. Er zijn kinderen met een andere thuistaal en zo kunnen zij vertellen over de verschillende broden. Er zijn ook kinderen die op vakantie andere broden hebben gezien. Ze mogen hier vrij over vertellen.
Werkvorm	
Keuze werkvorm	Motivatie
Gespreksvorm Leren van elkaar	De kleuters mogen zelf ook vertellen wat ze al weten over de andere talen en andere bakkers.
Media	
Keuze	Aandachtspunt bij uitwerking
<ul style="list-style-type: none"> - Prenten - Verschillende broden - Wereldkaart - Mes - Tafel - Bordjes - Computer voor de verschillende woorden te laten horen. 	Zorgen dat alles op voorhand klaarligt. Zorgen dat de kleuters niet aan het mes kunnen.
Extra differentiatiemogelijkheden	
Mogelijkheden	uitwerking
woordkaarten	De kleuters krijgen woordkaarten met verschillende woorden op. Eerst moeten ze de woorden nastempelen om kennis te maken met de verschillende letters. Dan moeten ze de woorden proberen na te schrijven.
Observatie en bijsturing	
Aandachtspunten voor observatie	Ideeën voor bijsturing
Welke kleuters hebben een andere thuistaal? Welke kleuters kunnen al goed werken met letters? Wat weten de kleuters al over de verschillende broden?	
Bronnen	
Leerplannen katholiek onderwijs www.wikipedia.com	

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier 		
Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop	Didactische aandachtspunten
Sfeerschepping Inleiding Kern	<p><i>Deze week helpen we bakker Jan! Wat weet je allemaal over de bakker? In een doos zitten allemaal broden. De juf gaat piepen in de doos en de kleuters moeten raden wat er in de doos zit.</i></p> <p>Wat zit er in mijn doos? Wie eet er graag brood? Wat doe je op jouw boterham?</p> <p><u>Waarnemen volgens de verschillende zintuigen</u> <u>Kijken:</u></p> <p>(Welke vormen hebben de broden?) (Welke broden zijn lang?) (Welke borden zijn groot?) → vragen ter ondersteuning (Welk broden zijn klein?) → Eventueel van klein naar groot leggen (Welke kleuren hebben de broden?)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn alle broden hetzelfde? - Welke verschillen zie je? - In welk brood zie je nog iets zitten? Wat zou erin zitten? - Wat voor brood zou het zijn? 	<p>De waarneming start in grote groep. Als het te druk is, gaat de juf de waarneming doen in kleine groepen tijdens het hoekenwerk.</p> <p>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen</p> <p>Materialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prenten - Verschillende broden - Wereldkaart - Mes - Tafel - Bordjes - Computer voor de verschillende woorden te laten horen.

- In welk brood zie je nog iets anders (brood open snijden)
- Welke verschillen zie je?
- Wat zie je hier aan het brood? (korst)
- Welke broden ken je al? Welke broden heb je nog nooit gezien?

Horen / voelen

- Welk brood hoor je goed kraken?
- Welk brood voelt hard? Welk brood voelt zachtst?
- Waar voelt het brood het hardst? Waar voelt het brood het zachtst?
- Kun je het graan voelen?

Ruiken:

- Welk brood vind je lekker ruiken?
- Ruikt er een brood zoals bij je thuis?
- Wanneer kan je brood heel erg goed ruiken?

Proeven:

- Welk brood vind je lekker? Welk brood vind je minder lekker?
- Op welk brood moet je hard kauwen?
- Spelletje: drie broden in het midden leggen. De kleuters doen hun ogen toe en krijgen een stukje brood in hun mond.
→ Welk brood heb je geproefd?

Uit welk land denken jullie dat dit brood komt?

Ik heb verschillende prenten meegebracht van verschillende broden.

Weten jullie vanwaar deze broden komen?

Moeten de mama's die een Turks/Frans brood willen kopen elke dag naar Turkije/Frankrijk?(prenten tonen + aanduiden op de wereldkaart).

- Welk brood eet je thuis?
- Bakken je mama en papa het brood zelf?
- Waar kopen ze het brood?
- Kan je alle broden die op tafel liggen bij dezelfde bakker kopen?

Engeland – Bagel

Amerika – Donut

Italië – Ciabatta

Griekenland – pitabrood (PSOMI)

Turkije – turks brood (EKMEK)

Frankrijk – stokbrood (baguette, pain)

Egypte – brood (Aish)

Polen – maanzaadbrood (CHLEB)

➔ Prenten laten zien van de verschillende woorden en benoemen.

Zouden ze in alle landen het brood op dezelfde manier bakken als hier?

Foto's laten zien van de verschillende ovens + benoemen in de verschillende talen.

Engeland – furnace

Amerika – furnace

Italië – forno

Griekenland – φούρνος

Turkije – fırın

Frankrijk – four

Egypte –

Polen – piekarnik

- Wat hoor je ?
- Herken je iets?
- Wat is er anders?

De verschillende broden bij de juiste oven leggen.

12.2 Reflectie waarneming broden

Om na te gaan of mijn activiteit voldoende nut had, heb ik de 4 kenmerken geraadpleegd vanuit de literatuurstudie.

De kleuters hebben de kans gekregen om na te denken over de verschillende broden en ovens. Ik heb ook gekozen om talen aan te bieden die in de klasgroep aanwezig waren. Deze kinderen vonden het meteen leuk dat er rond hun taal (Egyptisch, Turks en Frans) gewerkt werd.

Het onderwerp sloot ook erg aan bij de leefwereld van de kinderen omdat zij ook al wel eens naar de bakker gaan. Veel kleuters gaan ook op vakantie en komen daar in contact met andere broden. Ze staan er dan vaak niet bij stil wat er anders is aan ons brood of weten niet hoe het brood heet.

Er was voldoende ruimte voor interactie doordat de kleuters zelf eerst nadachten over de broden en ovens. Er werden vragen gesteld waardoor de kleuters gericht konden antwoorden zoals vb. worden in alle landen broden op dezelfde manier gebakken? Is in elk land het brood hetzelfde? Wat denk je dat er anders is?

Bovendien leerden de kleuters op deze manier andere landen en andere talen kennen.

De kleuters waren erg goed mee met de les en vonden het ook fijn om dingen te leren over andere culturen. De kleuters met een andere cultuur vonden het ook leuk om te vertellen over hun cultuur en hun welbevinden was duidelijk hoger dan anders. Via deze les leerden de kleuters ook van elkaar. Ze konden vertellen over elkaars ervaringen vanop vakanties of van thuis wat ook erg belangrijk is.

We hebben samen de verschillende broden ook benoemd en overlopen na de les. Doorheen de week hebben we een ganzenbord gespeeld en hierbij kwamen vragen vanuit de waarneming terug zoals vb. uit welk land komt dit brood? Welk brood wordt in deze oven gebakken?

Dit was de eerste keer dat ikzelf een les talensensibilisering gaf in mijn stageklas. In het begin vond ik het nog ongemakkelijk omdat je zelf niet alles weet. Ik had zo'n les ook nog nooit gegeven waardoor het voor mij nog een beetje zoeken was.

12.3 Activiteitenfiche: opvoedend spel

Activiteitenfiche	Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: opvoedend spel	Gepland op: 21 oktober 2015

Kern leerplandoel(en)	
<p>OD.WO.ME.3.11 De kleuters kunnen bij een activiteit of een spel in een kleine groep controleren of de anderen zich aan de regels houden.</p> <p>OD.WO.ME.3.10 De kleuters kunnen in concrete situaties met de hulp van een volwassene afspraken maken.</p> <p>De kinderen weten dat mensen in verschillende situaties verschillende talen en/ of taalvariëteiten gebruiken.</p>	
Inhoudsanalyse	
Kennen	Kunnen
De kleuters kennen de termen van de bakkerij.	Het aantal vakjes tellen dat ze vooruit mogen (aantal ogen van de dobbelsteen)
Attitude	
Luisteren – rustig zijn – meedoen – respect hebben – openstaan voor vreemde talen	
Woorden en begrippen	
Functionele woordenschat	Themawoordenschat
<ul style="list-style-type: none"> • Gooien • Aan de beurt • Volgende • Terug • Beurt overslaan • Naar het begin • 2x gooien 	<ul style="list-style-type: none"> • Deegrol • Bakkerschort • Deeg • Gist • Bakkerij • Bakker
Concrete lesdoelen	
<p>OD.WO.ME.3.11 De kleuters leren de spelregels van het spel kennen.</p> <p>OD.WO.ME.3.10 De kleuters en de juf maken samen afspraken voor het spel.</p> <p>De kleuters benoemen de verschillende broden, vertellen uit welk land het brood komt</p>	
Beginsituatieinformatie	
Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen	Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen
<p>De kleuters spelen wel vaker een gezelschapsspel dus ze zijn bekend met het principe.</p> <p>Sommige kleuters zullen moeilijk tegen hun verlies kunnen maar ook dit moeten ze leren.</p> <p>De kleuters weten al wat dingen van de bakker.</p> <p>Ze zijn op bezoek geweest bij de bakker.</p>	<p>De kleuters kunnen de opdrachten al.</p> <p>Ze hebben soms nog wat hulp nodig.</p>
Groeeringsvorm	
Keuze in het vet zetten	Motivatie
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grote groep ✓ Opstart in grote groep en verder in kleine groep (verplicht) ✓ Opstart in grote groep en verder in 	De kleuters die niet graag een spel spelen, zijn niet verplicht om het spel te spelen. De kleuters zijn vrij om een spel te spelen.

<ul style="list-style-type: none"> kleine groep (keuze) ✓ Kleine groep verplicht ✓ Kleine groep keuze ✓ ... 	
Werkvorm	
Keuze werkvorm	➔ Motivatie
Media	
Keuze	➔ Aandachtspunt bij uitwerking
Ganzenbord Pionnen Dobbelsteen opdrachten	Zorgen dat alles op voorhand klaarstaat.
Extra differentiatiemogelijkheden	
Mogelijkheden	➔ uitwerking
Observatie en bijsturing	
Aandachtspunten voor observatie	Ideeën voor bijsturing
Welke kleuters komen hier in de hoek spelen?	
Bronnen	
Leerplannen katholiek onderwijs www.pinterest.com	

Binnenkant lesvoorbereidingsformulier

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
Lesfasen en concrete doelstellingen	Lesverloop	Didactische aandachtspunten
Sfeerschepping / inleiding	Keuzeactiviteit die door de juf begeleid wordt.	
Kern	De kleuters mogen per 3 het spel komen spelen bij de juf. Om de beurt mogen de kleuters met de dobbelsteen gooien en het aantal ogen vooruit gaan. De kleuter die het hoogst heeft gegooid mag beginnen.	Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen

<p>Slot</p>	<p><u>Opdrachten:</u> 1: zoek een voorwerp in de klas met de letter M 5: Hoe noemen jullie dit brood? (prent laten zien) 7: wat rijmt er op bakken ? (hakken, lakken, zakken, ...) 12: Welke verschillende broden ken je? Weet je ook van welk land het brood is? 15: ga 3 vakjes terug 17: ga 1 vakje vooruit 21: Welk brood wordt in deze oven gebakken? Weet je wat voor brood het is? 26: De juf laat een woord horen en de kleuters zoeken het juiste plaatje (donut, baguette, croissant, bagel) Uit welk land komt dit? 28: je hebt goed gewerkt! Je mag nog een keer gooien 29: zoek een bakkersschort in de klas 31: ga terug naar vakje 1 33: Welk brood eet je thuis? 35: de juf laat een prent zien van een Frans brood en vraagt welk brood het is (Frans brood)Van welk land komt dit brood en welke taal spreken ze er? 39: klap het woord: gist, brood, deegrol, bakkerij, deeg 43: je hebt gewonnen! Je bent bakker van de dag. Goed gewerkt!</p> <p>Degene die als eerste op vakje 43 komt, is gewonnen</p>	<p><u>Organisatie: de kleuters mogen per 3 aan de tafel het spel met de juf komen spelen.</u></p>
-------------	---	--

12.4 Reflectie opvoedend spel

Om na te gaan of de kleuters de inhouden van de waarneming hadden begrepen had ik een opvoedend spel uitgewerkt.

De kleuters konden mij nog goed vertellen wat ze hadden geleerd tijdens de waarneming. Sommige woorden kenden de kleuters al zoals donut en croissant omdat wij deze woorden ook gebruiken in het Nederlands. Woorden zoals ekmek, aish en psomi kenden ze nog niet omdat ze deze woorden zelf niet gebruiken. Er was een meisje in de klas dat thuis Egyptisch spreekt. Zelf wist ze niet welke taal ze thuis spreekt en kon ze ook moeilijk woorden zeggen in haar taal. Door na te vragen bij mijn stagementor wist ik dat ze thuis een andere taal spreekt. Het Engels herkenden de kleuters al vrij snel maar de andere talen kenden ze nog niet.

Het spel sloot zeker aan bij de leefwereld van de kleuters aangezien ze rond de bakker aan het leren waren en we al een waarneming hadden gedaan over de bakker en de verschillende broden.

Ook werd er gewerkt met prenten ter ondersteuning dat de kleuters visueel zagen wat er bedoeld werd.

De kleuters moesten gooien met de dobbelsteen en als ze op een vakje kwamen met een opdracht, kregen ze een opdracht. De kleuters moesten antwoorden op de vragen waardoor er voldoende interactie was.

De activiteit was functioneel doordat het in een spelvorm werd aangeboden. Ik had het alleen nog functioneler kunnen maken door te werken met opdrachtkaarten. Verder konden ze het spel ook zelfstandig spelen waardoor ze niet alleen afhankelijk waren van mij. Op deze manier konden ze elkaar verbeteren en werd het zelfontdekkend leren gestimuleerd. De kleuters konden elkaar verbeteren als het fout was of ze konden hulp komen vragen aan de juf.

Alle kleuters hebben het spel gespeeld en het verliep heel vlot. De meeste kleuters vonden het heel fijn en waren enthousiast.

Vooraf had ik een doel opgesteld: de kinderen weten dat mensen in verschillende situaties verschillende talen en/ of taalvariëteiten gebruiken. Dit doel heb ik proberen na te streven. Ik vond het een geslaagde activiteit doordat de kinderen goed mee waren en ze heel geïnteresseerd waren in andere talen. De kleuters beseften na de activiteit dat er verschillende broden bestaan, dat niet iedereen hetzelfde brood eet en dat niet alle broden van België komen.

Waarom dit een les talensensibilisering is en geen taalbeschouwing is omdat kleuters bewust kijken naar verschillende talen tegelijkertijd. Bij taalbeschouwing ga je kijken naar één taal en de variëteiten ervan bestuderen. Bij talensensibilisering ga je je niet beperken tot de zinsbouw of woordleer in het Nederlands, en varianten ervan, maar je kijkt ook naar die in andere talen, zoals vb. de thuishalen van de kleuters. (Devliegher, Frijns, Sierens, & Van Gorp, 2012)

12.5 Activiteitenfiche: Karel in de herfst

Activiteitenfiche		Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: Karel in de herfst		Gepland op: .....
Kern leerplandoel(en)		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ NED 1.1.2. 11 P29 Vreemde talen en Nederlands onderscheiden en erover reflecteren. ✓ NED 1.1.2. 9 P 28 Reflecteren op de functie van en de onderlinge relatie tussen lichaamstaal, gebarentaal, beeldtaal en gesproken taal. 		
Inhoudsanalyse		
<u>Kennen</u>	<u>Kunnen</u>	<u>Attitude</u>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Weten dat er verschillende taalvariëteiten bestaan. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Taalvariëteiten kunnen onderscheiden. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kinderen durven zicht te uitten in hun thuistaal. ✓ De kinderen erkennen de meertalige identiteit van hun klasgenoten, hun school en hun omgeving.
Woorden en begrippen		
<u>Functionele woordenschat</u>		<u>Themawoordenschat</u>
Blaadjes Paraplu Regen Jas Laarzen		
Concrete lesdoelen		
✓		
Beginsituatie informatie		
<u>Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen</u>		<u>Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen</u>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Erg belangrijk om de verschillende talen/culturen van de kleuters te kennen. 		<ul style="list-style-type: none"> ✓
Groeeringsvorm		
<u>Keuze in het vet zetten</u>		<u>Motivatie</u>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grote groep > gezamenlijk 		
Werkvorm		

<u>Keuze werkvorm</u>	⇒	<u>Motivatie</u>
✓ Heterogene groep		
Media		
<u>Keuze</u>	⇒	<u>Aandachtspunt bij uitwerking</u>
✓ Blaadjes ✓ Paraplu ✓ Water ✓ Gieter ✓ Jas ✓ Laarzen		
Extra differentiatiemogelijkheden		
<u>Mogelijkheden</u>	⇒	<u>Uitwerking</u>
Observatie en bijsturing		
<u>Aandachtspunten voor observatie</u>		<u>Ideeën voor bijsturing</u>
Bronnen		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Les mevrouw Reekmans + ppt presentaties ✓ Prentenboek Karel in de herfst ✓ Verschillende talen/culturen van de leerlingen 		

Wat wil ik bereiken?	Wat gaan we doen?	Wat mag ik niet vergeten? Wat heb ik nodig?
<u>Lesfasen en concrete doelstellingen</u>	<u>Lesverloop</u>	<u>Didactische aandachtspunten</u>
Inleiding/sfeerschepping	<p>Er liggen allemaal bladeren op de grond en de kleuters mogen raden waarover wij het gaan hebben.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Als de kleuters het hebben geraden dan gaan de juffen en meester in verschillende talen het woord bladeren benoemen. <ul style="list-style-type: none"> - De kleuters reageren hierop ➤ Juf: wat was dat? De bladeren werden op verschillende manieren gezegd, gek hé? Wie heeft hier iets van begrepen? ➤ Overgang naar het verhaal 	<p><u>Bijkomende aandachtspunten inzake organisatie, wenken, materialen</u></p> <p>Materialen:</p> <p>Een boom</p> <p>Blaadjes</p> <p>Muziek > regendruppels</p> <p>Laarzen</p> <p>Jas</p> <p>Paraplu</p>

<p>Kern</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Blaadjes → laten vallen op de grond van een bepaalde hoogte - Paraplu → geluid laten horen van regen; wat hebben we nodig? Paraplu - Jas → koud en warm laten voelen vb met een ventilator - Laarzen → in een plas springen (blauw/foam papier in de vorm van een plas neerleggen) - Regen → met een gieter de regen laten tonen <p>Karel in de herfst</p> <p>Hallo, ik ben Karel. Zo meteen ga ik naar buiten. Eerst trek ik mijn jas en mijn laarzen aan, want het is al koud buiten. Het is herfst.</p> <p>De boom in onze tuin wordt kaal. Bijna al zijn blaadjes vallen eraf. Bruine, gele en rode. Wat een mooie kleuren zijn er in de herfst.</p> <p>Met papa hark ik de bladeren bij elkaar. Ik kan al goed helpen! Het wordt een grote berg blaadjes. Als de wind ze maar niet wegblaast.</p> <p>Over het gras kruipt een grote slak. Ze draagt haar huisje op haar rug. Dat is grappig. Toe maar, slak, ga maar. Of wil je niet sneller?</p> <p>Ik krijg van mama een kommetje water. 'nee, Karel, niet van drinken,' zegt ze. 'Dat is voor de egel.'</p> <p>Mama roept me binnen. Ze heeft cake met noten gebakken. Ik drink er warme chocolademelk bij. Mmm, heerlijk!</p> <p>Ik wil graag weer naar buiten. 'Wil je naar het bos?' vraagt mama. Ik draag het mandje, mama de paraplu. Misschien regent het straks wel.</p>	
-------------	---	--

	<p>Ook in het bos ligt de grond vol blaadjes. Dat is leuk! Als ik er met mijn laarzen over loop, ritselen ze onder mijn voeten.</p> <p>Er zijn paddenstoelen en eikels. De paddenstoelen laat ik staan. De eikels raap ik op en doe ik in mijn mandje.</p> <p>'Hé, een eekhoortje.' Mama tilt me op. Zo kan ik beter kijken. Wat grappig, hij eet ook nootjes! Hij verzamelt ze voor de winter.</p> <p>Oei, het begint te regenen. Niet erg, ik heb mijn paraplu meegenomen. 'Kom,' zegt mama, 'we gaan naar huis.' Met mijn laarzen stap ik door de plassen.</p> <p>Thuis trek ik mijn pantoffels aan. Mijn voeten worden lekker warm. Ik maak een mooie tekening over het bos. Ik vind de herfst heel leuk.</p>	
--	---	--

<p>Verwerking</p>	<p>De juffen en meester gaan nu de typische woorden in zinnen voorlezen.</p> <p>In de verschillende talen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bij de woorden die we willen aanbrengen gaan we ook de handelingen uitvoeren waardoor de kleuters goed weten over welk woord wij het hebben. <p>1) Bijna alle blaadjes vallen eraf. Almost all the leaves fall of.</p> <p>Visualiseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ In de klas staat een boom, een studente houdt in haar hand een aantal blaadjes vast en laat ze vervolgens vallen vanuit de boom. ➔ In the class there is a tree. One student has leaves in her/his hand and holds them before the three, and lets the leaves fall down. <p>Spaans: Casi se han caido todas las hojas Bask: Ia hosto guztiak erori dira Italiaans: Quasi tutte le foglie cadano.</p> <p>2) Oei, het begint te regenen. Oh no, it is starting to rain.</p> <p>Visualiseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Er wordt een geluid afgespeeld van de regen vanuit een draagbare cd-speler. ➔ We let hear the noice of rain on a cd- player <p>Spaans: Oh no, ha empezado a llover Bask: Oh ez, euria hasi du Italiaans: Oh, il inizia a piovere</p> <p>3) Eerst trek ik mijn jas aan. First I put on my coat.</p>	
-------------------	--	--

	<p>Visualiseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Een studente doet de handelingen voor, van het aandoen van een jas. (non-fictie > met de handen) ➔ A student shows how we put on a coat. <p>Spaans: Primero me pondre mi abrigo. Bask: Lehenengo nire berokia jarriko dut. Italiaans: Prima mi metto mio giacca.</p> <p>4) Ik trek mijn laarzen aan. I pull on my boots.</p> <p>Visualiseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Een studente doet effectief laarzen aan haar voeten, en de andere studente voeren de handelingen met hun handen uit. ➔ A student puts on real boots and the other student does this with her/his hands. <p>Spaans: Me voy a poner las botas. Bask: Botak jarriko ditut Italiaans: Mi metto le stivali.</p> <p>5) Oei, het begint te regenen. Niet erg, ik heb mijn paraplu meegenomen. Oh no, it is starting to rain. No problem, I brought my umbrella.</p> <p>Visualiseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Weer het geluid van de regen laten horen, en het visualiseren van een paraplu. Vervolgens wordt er met een gieter bovenop de paraplu water gegoten. ➔ We let hear the noice of the rain and show an umbrella, we let water fall on the umbrella. 	
--	--	--

Slot	<p>Spaans: Oh no, esta empezando a llover. No hay problema, he traído mi paraguas. Bask: Oh ez, euria hasi du. Ez dago arazorik, aterkia ekarri dut. Italiaans: Oh, il piove. Non fa niente, ho portato il mio ombrello.</p> <p>Reflecteren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ De juf vraagt aan de kleuters welke woorden ze hebben onthouden en weten ze nog welke talen er gesproken werden? ➤ Vervolgens wordt er gevraagd of de kleuters ook een andere taal thuis spreken, zo ja welke? ➤ Dan mogen de kleuters het verhaal in hun taal navertellen ➤ Zo niet? > dan mogen ze dat in het Nederlands proberen <p>Of de kleuters mogen de prenten in volgorde leggen waarbij ze het verhaal vervolgens nog eens na vertellen en andere kleuters mogen de handelingen proberen uit te voeren tijdens het vertellen. < hierbij helpen de juffen en meester.</p>	
------	---	--

12. 6 Reflectie: Karel in de herfst

De les Karel in herfst hebben we in groep uitgewerkt. Ik heb de keuzemodule vreemde talen gevolgd en in deze les moesten we samen een les uitwerken rond talensensibilisering.

Personen die hebben meegewerkt: Sanchez I., Pierre S., Klaps V., Willemse V., Mulders E., Gai D., Kondaris V., Ondorra M., Reekmans K.

De les was zeer zinvol en sloot ook echt aan bij de leefwereld van de kinderen. Het was op dat moment herfst waardoor de kinderen al meteen betrokken waren.

Buiten waren de blaadjes van de bomen aan het afvallen en regende het veel waardoor sommige kinderen laarzen aanhadden. Alles wat in het boekje stond, werd gevisualiseerd waardoor het nog beter verstaanbaar werd voor de kinderen.

Het boekje werd eerst in het Nederlands verwoord en gevisualiseerd door onszelf. De kinderen moesten eerst kijken en zo konden ze zelf ook ontdekken en begrijpen waarover het boekje ging.

Doordat er vragen werden gesteld en kleuters later zelf mochten meedoen was er heel wat interactie. Er waren ook kleuters die Italiaans konden waardoor ze al meteen goed betrokken waren en die vertelden aan de andere kleuters waarover het boek ging.

Het was een aangename les doordat er verschillende talen aanbod kwamen. We waren met verschillende studenten die een andere taal konden zoals Italiaans, Spaans, Baskisch, ...

Als ik deze les op mijn stage zou moeten geven, zou ik ervoor kiezen om de ouders te betrekken. Als er ouders zijn die een andere taal spreken, mogen zij in hun taal een boekje komen voorlezen dat op voorhand is besproken.

Ikzelf spreek niet voldoende talen om zo'n les zelf aan te bieden. Maar door ouders te vragen betrek je alweer andere personen waardoor het welbevinden en de betrokkenheid ook verhoogd. Mogelijk zijn er ook collega's in het team die andere talen spreken.

12.7 Activiteitenfiche: waarneming kapper

Activiteitenfiche	Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: waarneming: de kapper	
Gepland op: 26 april	

Kern leerplandoel(en)		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ OD.MUVO.ATT.6.1 De kleuters kunnen openstaan voor nieuwe dingen uit hun omgeving. ✓ OD.MM.MA.2.1 De kleuters kunnen beroepen en bezigheden van volwassenen die ze kennen op een eenvoudige wijze beschrijven. <p>De kinderen weten dat er verschillende talen en taalvariëteiten bestaan en dat die gelijkwaardig zijn.</p>		
Inhoudsanalyse		
Kennen	Kunnen	Attitude
De taken van een kapper De verschillende attributen die een kapper gebruikt.	- Vertellen over de taken na de waarneming	Luisteren - respect hebben - meewerken - vertellen - openstaan voor diversiteit - interesse tonen voor andere talen
Woorden en begrippen		
Functionele woordenschat	Themawoordenschat	
Voorlezen Luisteren Nastempelen	Haardroger Haarspelden Haarborstel Spoelbak Verf Verschillende kapsels	
Concrete lesdoelen		
OD.MUVO.ATT.6.1 De kleuters beantwoorden de verschillende vragen die gesteld worden en luisteren naar de waarneming. OD.MM.MA.2.1 De kleuters beschrijven wat ze al weten over de kapper.		
Beginsituatieinformatie		
Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen	Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen	
Groeperingsvorm		
Keuze in het vet zetten	Motivatie	
Grote groep	De kleuters kunnen van elkaar leren op deze manier. Elke kleuter heeft een eigen ervaring bij de kapper en deze kunnen ze dan aan elkaar vertellen.	

Werkvorm	
Keuze werkvorm	Motivatie
Gespreksvorm Leren van elkaar	De kleuters kunnen aan elkaar vertellen wat ze erbij ervaren hebben. De kleuters mogen vrij vertellen wat ze al weten over de kapper.
Media	
Keuze	Aandachtspunt bij uitwerking
<ul style="list-style-type: none"> - Haardroger - Boekje : de kapper - Krulspelden - Geld - Agenda - Verfproducten - Verfborstel + potje - Shampoo - Conditioner - Prenten van verschillende kapsels - Prenten vlaggen 	Zorgen dat alles op voorhand klaarstaat. Prenten moeten duidelijk zijn. Alle kleuters moeten het boekje duidelijk zien.
Extra differentiatiemogelijkheden	
Mogelijkheden	uitwerking
Kleuters kapsels laten namaken. Woorden in een andere taal aanbieden	In de poppenhoek op een paspop de kapsels laten namaken.
Observatie en bijsturing	
Aandachtspunten voor observatie	Ideeën voor bijsturing
Welke kleuters kennen woorden in een andere taal over de kapper? Welke kleuters zijn al eens naar de kapper geweest en weten er al veel over? Is er een mama/ papa kapper?	
Bronnen	
Leerplannen katholiek onderwijs	

Sfeerschepping:

Verhaal voorlezen: de kapper - Liesbet Slegers

Vragen stellen:

- Wat weten jullie over de kapper?
  - Wat moet een kapper allemaal doen?
  - Draagt een kapper een uniform?
  - Kan in een kapsalon alleen vrouw werken?
- ➔ Kleuters vrij laten vertellen over het boekje.

Kern:

- Producten bespreken
- Attributen bespreken:
  - Haardroger
  - Haarspelden
  - Haarborstels
  - Verf → vergelijking maken met verf om te knutselen
  - Verfborstel
  - Verfpotje
  - Verschillende kapsels (knippen, föhnen, verven, bleken, dames- en herenkapsels, permanent, watergolf,

- Plaats waar de kapper werkt:
  - Aan huis
  - In het kapsalon

- Kapper in andere talen:
  - Frans: coiffeur/ coiffeuse
  - Engels: barber
  - Duits: friseur
  - Spaans: barbero

De vlaggen van de verschillende landen worden besproken (de kleuren, de vorm)

Nadien zegt de juf kapper in de verschillende talen en moeten de kleuters de juiste vlag aanduiden en raden welke taal het is.

- Welke taal is het?
- Van welk land is deze vlag?
- Wie is er al ooit in dit land geweest?
- Wie kan er deze taal spreken?

Slot:

De kleuters gaan de verschillende woorden die ze geleerd hebben, nastempelen in de schrijfhoek.

12.8 Reflectie: waarneming kapper

De kleuters gingen deze week leren over de kapper. In de klas waren er twee verschillende thuistalen (Turks en Marokkaans). De Turkse jongen vond het heel leuk dat zijn thuistaal in de klas gebracht werd. Maar het Marokkaans meisje wou liever niets zeggen in haar thuistaal en vond het heel ongemakkelijk. Ik heb ze dan ook niet gedwongen om iets te zeggen en ze gewoon laten meegenieten.

Er ging een kleuter net naar Spanje op vakantie dus hij kon ook veel vertellen over Spanje.

Tijdens de waarneming had ik talen genomen waar al meer kleuters mee in aanraking komen zoals vb. op TV kom je vaker Engels tegen.

De kleuters konden al veel vertellen over de vlaggen doordat ze de vlaggen zagen op de prenten. Ze wisten niet van welk land de vlag was.

Ik had gevraagd aan de kleuters wie thuis een andere taal spreekt en bijna alle kleuters staken hun vinger in de lucht maar op voorhand wist ik al dat er maar twee kleuters een andere thuistaal hebben.

Van de verschillende talen wat besproken zijn, was er geen enkele kleuter wat de taal kon spreken. Er waren wel al verschillende kleuters naar Spanje en Frankrijk geweest en ze kregen op deze manier de kans om te vertellen over Spanje of Frankrijk.

De talen kenden ze al wel maar het was toch nog moeilijk om zelf te zeggen welke taal het was.

De kleuters vonden het grappig om een andere taal te horen. De woorden waren niet zo moeilijk om uit te spreken waardoor ze mij na zeiden.

12.9 Activiteitenfiche: waarneming jungle

Activiteitenfiche	Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: waarneming dieren van de jungle	
Gepland op: 11 mei	

Kern leerplandoel(en)		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ OD.MUVO.ATT.6.1 De kleuters kunnen openstaan voor nieuwe dingen uit hun omgeving. ✓ WO.NA.7.2 Kinderen beleven en ervaren dat de natuur voor hen veel betekenissen heeft. ✓ OD.WO.NA.1.1 De kleuters tonen een explorerende en experimenterende aanpak om meer te weten te komen over de natuur. <p>De kleuters weten dat er verschillende talen en taalvariëteiten bestaan en dat die gelijkwaardig zijn.</p>		
Inhoudsanalyse		
Kennen	Kunnen	Attitude
De benamingen van de dieren	Vertellen wat de dieren eten, woonplaats,...	Luisteren - respect hebben - aandachtig zijn - meewerken - open staan voor diversiteit - nieuwsgierig zijn
Woorden en begrippen		
Functionele woordenschat		Themawoordenschat
<ul style="list-style-type: none"> - Prenten - Filmpje 		<ul style="list-style-type: none"> - Verschillende soorten apen - Toekans - Slangen - Schildpadden - Jungle/ oerwoud
Concrete lesdoelen		
<p>OD.MUVO.ATT.6.1 De kleuters vertellen na afloop van de waarneming over de verschillende dieren wat ze geleerd hebben.</p> <p>WO.NA.7.2 De kleuters vertellen wat de verschillende dieren eten.</p> <p>OD.WO.NA.1.1 De kleuters stellen vragen over de verschillende dingen die aanbod komen.</p> <p>De kleuters beantwoorden de vragen die gesteld worden over de verschillende talen.</p>		
Beginsituatieinformatie		
Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen		Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen
Groeperingsvorm		
Keuze in het vet zetten		Motivatie
Grote groep		De waarneming wordt in grote groep gedaan zodat alle kleuters dezelfde informatie meekrijgen en de kleuters van elkaar kunnen

	horen en leren wat ze er al over weten.
Werkvorm	
Keuze werkvorm	Motivatie
Gespreksvorm Interactieve vorm	De waarneming wordt in grote groep gedaan zodat alle kleuters dezelfde informatie meekrijgen en de kleuters van elkaar kunnen horen en leren wat ze er al over weten.
Media	
Keuze	Aandachtspunt bij uitwerking
<ul style="list-style-type: none"> - Prent toekans - Prent jungle - Foto's jungle - Geluidsfragmenten 	Alles moet op voorhand klaarstaan en duidelijke prenten zodat de kleuters het goed kunnen zien.
Extra differentiatiemogelijkheden	
Mogelijkheden	uitwerking
Anderstalige kleuters Zwakkere kleuters Sterkere kleuters Werken met prenten voor de moeilijkere dingen. Werkbladen eenvoudiger maken voor de zwakkere en voor de sterkere moeilijker maken (meer prenten toevoegen voor de zwakkere).	Vragen en antwoorden goed herhalen zodat ze het verstaan hebben. Vragen eenvoudiger steller en de kleuters langer de tijd geven om na te denken. Vragen moeilijker stellen Extra hulp bieden voor zwakkere. Sterkere kleuters zelfstandig te werk laten gaan.
Observatie en bijsturing	
Aandachtspunten voor observatie	Ideeën voor bijsturing
Welke kleuters weten er al veel over? Waar zit hun interesse in het thema?	
Bronnen	
Leerplannen katholiek onderwijs	
https://nl.wikipedia.org/wiki/Toekans	

Sfeerschepping:

De juf laat een prent zien van de foto. Wat zien jullie op de foto?

Kleuters laten vertellen over de jungle.

Kern:

Lesfase 1: spontane waarneming

De kleuters verwoorden wat ze zien op de foto.

De juf stuurt het gesprek en zorgt dat niet iedereen door elkaar praat. De juf stelt eventueel vragen om het gesprek te sturen:

- Wie weet waar deze dieren leven?
- Leven deze dieren ook in België?

De juf geeft zelf nog geen informatie. Ze luistert naar de kinderen en let op de opmerkingen van de kinderen (kan verder op ingegaan worden).

Lesfase 2: geleide waarneming

Wie weet wat de jungle eigenlijk is?

Een ander woord voor de jungle is een oerwoud. De grootste jungle/ oerwoud komt voor in Zuid-Amerika (op de wereldbol tonen). Hier regent het heel vaak en het is er altijd heel erg warm. In de jungle staan ontzettend veel bomen en planten. De bomen en planten zijn niet gepland door mensen. Je kan in de jungle gaan wandelen maar je moet voorzichtig zijn voor alle dieren want deze zitten er los (niet in een kooi).

Doordat de mensen die rond de jungle wonen (in de jungle wonen geen mensen) niet zoveel geld hebben, gaan die bomen omkappen om huizen te bouwen (typische huizen laten zien van rond de jungle). Ook gaan de mensen er jagen op de dieren om 's avonds te kunnen eten.

Als jullie ziek zijn, waar gaat mama dan de medicatie halen?

In de apotheker.

Als de mensen ziek zijn die aan de jungle wonen, dan gaan ze de jungle in om kruiden te halen (planten) dan drinken of eten de zieke mensen het op.

<http://www.schooltv.nl/video/het-tropisch-regenwoud-de-jungle-het-oerwoud-en-de-rimboe/#q=jungle> (tot 1.02)

Toekan:

- Heeft een hele grote snavel
- Woont in bomen
- Als ze gestoord worden door andere, verhuizen ze
- Ze eten vruchten, soms ook insecten en spinnen
- Soms roven ze ook vogelnesten leeg
- Opvallende kleuren (uiterlijk)
- 2 poten

Slangen:

- Huid bestaat uit schubben(glibberig)
- Slangen zijn heel lang en dun
- Slang heeft geen poten maar beweegt zich op zijn buik
- Ademen door de neus, ruiken niet door de neus
- Ze hechten geurdeeltjes aan hun tong
- Gifslangen, wurgslangen
- Sommige slangen leven onder de grond en kunnen graven
- Wonen in bomen, in het water, op de grond

- Eten kikkers (carnivoor) eten levende dieren op (eieren, vissen, andere slangen, mieren, slakken, hagedissen,...)
- <http://www.schooltv.nl/video/slangen-hoe-ziet-een-slang-eruit/#q=slangen>

Schildpadden:

- Leggen eieren
- Zijn heel langzaam
- Schildpadden worden heel oud (over de 100 jaar)
- Worden tot 2,5 meter lang (op een meter laten zien)
- 4 poten en een kop (donkergrijs - zwart)
- Harde schild
- Leggen zo'n 110 eieren per keer
- Ze komen alleen aan land om eitjes te leggen (vrouwen)
- Niet alle eieren komen uit: vijanden eten ze op, mensen komen ze stelen
- Hoe warmer de temperaturen: dan komen er vrouwtjes uit de eieren

(filmpje tonen dat ik zelf gefilmd heb van de schildpadden in Suriname)

Apen:

- Heel veel soorten apen (enkele bespreken)
  - o Doodskopapen
    - Korte, dichte en zachte vacht
    - Armen, rug, handen en voeten zijn roodachtig of geel
    - Schouders en achterpoten: grijzig
    - Buik: gelig
    - Staart: zwarte punt
    - Springen van tak tot tak
    - Omnivoren: vruchten, bessen, noten, insecten, spinnen, bloemen,...
    - Leven langs de rivieren
  - o Brulapen
    - Grootste apen van de wereld
    - Naakt gezicht (geen haren)
    - Vacht: gelig bruin, roodbruin of zwart
    - Grijpstaart: lang en sterk
    - Leven overdag
    - Wonen in de bomen
    - Eten vruchten, bloemen en andere planten

<https://www.youtube.com/watch?v=nUiGKI4UVpI> (geluid van de brulapen)
  - o Kapucijnapen
    - Leven overdag
    - Wonen in bomen
    - Eten vruchten, bessen, insecten, wortelen
    - Gelig met zwarte vacht
    - Grijpstaart
    - Grote hoektanden voor harde voorwerpen open te maken
  - o Slingerapen
    - Leven in bomen, komen zelden op de grond
    - Grijpstaart (heel lang)
    - Eten vruchten
    - Staart is aan de top kaal en gevoelig

Tijger:

- Hoort bij de groep van de katachtigen (soort kat)
- Jaagt op andere dieren
- Tijger kan 2 - 3,7m lang worden
- Zijn planteneters
- Stropers (mensen die jagen zonder dat het mag)
- Tijger wordt gebruikt als geneesmiddel
- Tijgers maken brul- en gromgeluiden (om andere prooien bang te maken)
- Spinnen zoals een poes om elkaar te begroeten (andere dieren)

<https://www.youtube.com/watch?v=SkFx45lxlvA> (brullen)

De juf laat prenten zien van de verschillende dieren. Onder de prent staan de dieren in een andere taal geschreven (Grieks, Russisch, Deens, Noors en Duits). De juf laat aan de kleuters horen hoe ze de dieren benoemen in een andere taal.

- Welke taal spreken wij?
- Wat heb je gehoord?
- Welke taal is het?
- Ken je die taal?
- Wat hoor je anders?
- Wat zie je anders dan in onze taal?

Er zijn 2 anderstalige kleuters in de klas (Delfin & Ahmed).

De juf vraagt hoe ze tijger, slang, aap, schildpad en toekan in hun taal zeggen.

Verwerking:

De kleuters kunnen een memory spelen in de spelletjeshoek.

Slot:

de kleuters maken een werkblaadje over de verschillende dieren.

12.10 Reflectie: waarneming jungle

De waarneming van de jungle was een heel geslaagde activiteit. De kleuters vonden het zeer leerrijk om te leren over de dieren die in de jungle leven.

Ik ben gestart met een filmpje over Suriname zodat de kinderen al kennis maakten met een ander land en een andere cultuur. Ik heb de kleuters gevraagd of ze wisten welke taal ze spreken in Suriname. De kleuters konden hier geen antwoord op bieden.

Na de waarneming heb ik een stukje over talensensibilisering toegevoegd. De kleuters wisten goed dat wij Nederlands spreken.

Ze wisten nog niet welke talen het waren maar waren zich er wel bewust van dat er andere talen bestaan.

Delfin en Ahmed spreken thuis een andere taal en dit gaven de kleuters ook aan. In mijn lesvoorbereiding had ik voorzien hun te laten vertellen hoe zij de dieren benoemen in hun taal. Tijdens de activiteit ben ik dit echter vergeten en heb ik hier een kans laten liggen. Het kunnen luisteren naar andere talen die in de klas aanwezig zijn, zou een goed voorbeeld geweest zijn.

Ze vonden het eerst een beetje vreemd om een andere taal te horen maar al snel vonden ze het wel leuk. Zelf ben ik nog een beetje onwennig omdat ik het ook nog niet zo vaak gedaan heb. In de toekomst wil ik meer aan talensensibilisering doen en hoop ik nog meer leerkrachten te overtuigen.

De kleuters konden al een verschil beschrijven tussen de verschillende talen. In sommige talen herken je wat Nederlandse woorden en van andere talen begrijp je helemaal niets.

12.11 Activiteitenfiche: gebed

Activiteitenfiche	Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: Godsdienst: gebed	
Gepland op: 4 juni 2016	

Kern leerplandoel(en)		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kinderen beschouwen verschillende talen en taalvariëteiten als gelijkwaardig ✓ GO.ILC.LEA.14 De leerling luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing. 		
Inhoudsanalyse		
Kennen	Kunnen	Attitude
Weesgegroet Maria	Bidden Talen vergelijken Kruisteken maken	Luisteren - respect hebben - verschillende talen als gelijkwaardig beschouwen
Woorden en begrippen		
Functionele woordenschat		Themawoordenschat
Bidden Gebed Kruisteken maken		Verschillende talen Suriname Nederlands
Concrete lesdoelen		
GO.ILC.LEA.14 De kleuters vertellen hoe zij in hun cultuur bidden en de andere kleuters luisteren hiernaar. De kleuters beschrijven wat ze anders horen dan het weesgegroet Maria bij ons.		
Beginsituatieinformatie		
Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen	Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen	
Niet alle kleuters zijn katholiek. Het is een katholieke school	Hun gebed laten vertellen.	
Groeperingsvorm		
Keuze in het vet zetten	Motivatie	
Grote groep	Deze activiteit wordt in de kring gedaan tijdens onthaal en kalenders. De kleuters zitten altijd in de kring gezamenlijk.	
Werkvorm		
Keuze werkvorm	Motivatie	
Gespreksworm Interactieve vorm	Het wordt in grote groep gedaan zodat de kleuters allemaal dezelfde informatie krijgen. Ze kunnen op deze manier van elkaar leren doordat sommige kleuters al wat weten over andere talen.	

Media	
Keuze	Aandachtspunt bij uitwerking
<ul style="list-style-type: none"> • Geluidsfragment • Kaarsje 	Zorgen dat alles op voorhand klaarstaat.
Extra differentiatiemogelijkheden	
Mogelijkheden	uitwerking
Moeilijkere talen toevoegen Makkelijkere talen (dialect, streektaal)	
Observatie en bijsturing	
Aandachtspunten voor observatie	Ideeën voor bijsturing
Welke kleuters kennen andere talen? Lukt het goed? Wat vinden ze nog moeilijk?	
Bronnen	
Eigen inspiratie	

Sfeerschepping:

De activiteit is een verder verloop op het onthaal en kalenders. Dit is een vast ritueel van de dag maar het wordt op een andere manier aangeboden.

Kern:

De kleuters bidden tijdens het onthaal Weesgegroet Maria. Dit kennen de kleuters al.

Nadien wordt er aan de kleuters een vlag getoond. De juf vraagt aan de kleuters of ze deze vlag al kennen.

De juf vertelt dat het de vlag is van Suriname. De juf vraagt of iemand weet welke taal ze spreken in Suriname. Verder zeg de juf nog niets.

De juf laat een geluidsfragment horen en vraagt welke taal het is.

Na het geluidsfragment wordt er besproken wat de kleuters gehoord hebben.

- Wat heb je gehoord?
- Welke taal was het?
- Is het hetzelfde gebed als ons?
- Wat hoor je anders?
- Waarom is het anders?
- Wie kent er nog een gebedje in een andere taal? (kinderen die thuis een ander geloof hebben)

Slot:

Er wordt een overgang gemaakt naar de volgende activiteit.

12.12 Reflectie: gebed

Dit was maar een korte activiteit doordat de kleuters gewoon een gebed te horen kregen. Normaal doen de kleuters onthaal en kalenders aan het begin van de dag. Ik heb dit weggelaten en enkel een gebed gedaan omdat anders de activiteit aansluitend met het kringgesprek te lang zou duren.

De kleuters wisten niet dat ze in Suriname ook Nederlands spreken. Dit vond ik ook heel normaal omdat ze het land Suriname nog niet kenden.

De kleuters konden niet bidden in hun thuistaal. Het was moeilijk voor hen omdat ze vanuit niets moeten vertrekken. Als ze moeten bidden bij hun thuis, bidden ze ook meestal samen in hun vertrouwde omgeving.

De kleuters zijn het niet gewoon om hun thuistalen in de klas te brengen waardoor het voor hun nog wat onwennig is.

Verder konden de kleuters moeilijk het verschil horen tussen ons gebed in België en het gebed in Suriname. Voor hun was het gewoon Nederlands.

De meerwaarde van de activiteit was dat ik deze opnames zelf gemaakt had en de kleuters op deze manier in aanraking kwamen met het Nederlands maar toch was er een verschil in woordgebruik, zinsbouw, accent,...

De kleuters vonden dit vrij makkelijk omdat ze alles verstonden wat de kinderen zeiden.

12.13 Activiteitenfiche: kringgesprek Vaderdag

Activiteitenfiche	Doelgroep: P 1 2 3
Naam activiteit: klasgesprek: Vaderdag	
Gepland op: 4 juni	

Kern leerplandoel(en)		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ De kleuters erkennen (meer)talige identiteit van hun klasgenoten, hun school en hun omgeving. ✓ De kleuters durven zich te uiten in hun thuistaal. ✓ OD.NED.SP.2.2 De kleuters spreken over ervaringen, gebeurtenissen, of over wat ze van anderen vernamen. 		
Inhoudsanalyse		
Kennen	Kunnen	Attitude
Vaderdag	Weten wat Vaderdag is. Vertellen wat hun papa goed kan.	Luisteren - respect hebben - openstaan voor andere talen - openstaan voor andere culturen.
Woorden en begrippen		
Functionele woordenschat		Themawoordenschat
Vaderdag		Wat kan papa ? Wenskaart Boodschap
Concrete lesdoelen		
De kleuters vertellen welke taal ze gehoord hebben en welke kleuter een andere taal spreekt thuis.		
De kleuters vertellen in hun taal hoe je 'leve papa' zegt.		
De kleuters vertellen over hun papa in de kring.		
Beginsituatieinformatie		
Relevante kind- en groepsinformatie in functie van gekozen doelen		Gevolgen van beginsituatie voor de betreffende activiteit i.f.v. het bereiken van de vooropgestelde doelen
Groeperingsvorm		
Keuze in het vet zetten		Motivatie
Grote groep		In de klas zijn er kleuters die een andere taal spreken. Op deze manier kunnen ze van elkaar leren. Als ik de klasgroep opsplits dan kan het zijn dat er in een groepje niemand zit wat thuis een andere taal spreekt.
Werkvorm		
Keuze werkvorm		Motivatie

Interactieve werkvorm	Op deze manier krijgen alle kleuters dezelfde informatie. Ze kunnen zo ook leren van elkaar.
Media	
Keuze	Aandachtspunt bij uitwerking
<ul style="list-style-type: none"> • Knutselmateriaal • Gekleurd papier • Versiering • Woordkaarten (verschillende keren leve papa in andere talen) 	Alles moet op voorhand klaarstaan in de klas.
Extra differentiatiemogelijkheden	
Mogelijkheden	uitwerking
Observatie en bijsturing	
Aandachtspunten voor observatie	Ideeën voor bijsturing
Welke kleuters spreken een andere taal? Welke talen zijn er in de klas? Vinden de kleuters het moeilijk? Zijn ze geïnteresseerd in andere talen?	
Bronnen	
Eigen inspiratie	

Sfeerschepping:

De juf laat een fragment zien over een kind dat vertelt over zijn papa in een andere taal.

De juf vraagt aan de kleuters of ze het verstaan hebben.

- Hebben jullie begrepen wat het kind zei?
- Waarom heb je het niet begrepen?
- Welke taal sprak het kind?
- Wie kan deze taal spreken?
- Wie heeft deze taal al ooit eens gehoord?
- In welk land spreken ze deze taal? (misschien zijn er kleuters die deze taal kennen)

Kern:

De kleuters mogen vertellen over hun papa om de beurt.

- Wat kan papa goed?
  - Wat vindt papa heel leuk?
  - Wat doe je graag met papa?
  - Wat is papa zijn beroep?
- Deze vragen kunnen gebruikt worden ter ondersteuning.

Er zijn in de klas kleuters met een andere thuistaal. Deze kinderen mogen vertellen hoe je 'leve papa' zegt in hun moedertaal.

- Wie weet welke taal het is?
- Waar spreken ze deze taal?
- Kan je het goed verstaan?
- Wat heeft hij/ zij net gezegd?

Slot:

De kleuters mogen een wenskaart knutselen en vooraan schrijven in verschillende talen: Leve papa! Op de tafel liggen woordkaarten zodat de kleuters de woorden kunnen naschrijven.

12.14 Reflectie: kringgesprek Vaderdag

Mijn doel was om de kleuters te laten kennismaken met de thuistalen die aanwezig zijn in de klas. Ik heb de kleuters een fragment laten horen over een kleuter die vertelt over zijn papa in het Duits. De kleuters kenden deze taal nog niet maar ze konden wel enkele dingen verstaan omdat het Duits erg lijkt op het Nederlands.

De kleuters mochten nadien allemaal vertellen over hun papa in het Nederlands.

Vervolgens vroeg ik aan de kleuters wie er thuis soms een andere taal spreekt. Natuurlijk waren er ook kinderen die hun vinger in de lucht staken omdat ze een woord kennen in een andere taal. Ik heb hun de mogelijkheid gegeven om dat woordje te zeggen en ook te vertellen wat het betekende, welke taal het was, hoe ze dat woordje kende,... Zodat ze op deze manier in de aanraking kwamen met een andere taal.

Er waren in deze klas heel wat verschillende thuistalen aanwezig zoals Bulgaars, Frans, Portugees, Armeens, Turks en Egyptisch. Er was een kleuter die heel goed Frans sprak en ze vond het ook heel leuk dat ze een beetje in de kijker stond. Ze vertelde dingen in het Frans over haar papa en de kleuters moesten dan raden wat ze gezegd had.

Er waren drie kleuters die thuis Armeens, Turks en Egyptisch spraken maar zij wilden liever niets zeggen over hun thuistaal. De jongen die Armeens sprak, wist wel dat hij thuis een andere taal sprak maar vond het nog een beetje onwennig. De twee meisjes die Egyptisch en Turks spraken, wisten niet dat ze thuis een andere taal spraken. Ze vonden geen verschil met de taal op school en de taal thuis. Op deze manier merk je dat het voor deze kinderen heel vanzelfsprekend is dat ze een andere taal spreken. Maar ze staan er niet bij stil dat het een andere taal is dan het Nederlands dat ze op school spreken. Deze kleuters zijn het gewoon op school Nederlands te spreken en thuis een andere taal waardoor ze weinig verschil merken.

Er was ook een kleuter die Frans en Portugees sprak. Zij vond het ook heel leuk om dingen te vertellen in deze taal en de kleuters mochten dan raden wat ze gezegd had.

Nadien heb ik met 4 kleuters een oefening gedaan rond schrijven in een andere taal. De kleuters waren heel enthousiast en ik voelde mezelf al veel meer op mijn gemak. Het is op het einde van het jaar en de kleuters werden klaargestoomd om naar het eerste leerjaar te gaan. Deze oefening was dus zeker zinvol omdat ze al erg bezig zijn met schrijven.

Ik vond dit een heel geslaagde les omdat in de eerste plaats de kleuters al heel enthousiast waren en goed mee deden en in de tweede plaats de thuistalen van de kleuters een plaats kregen in de klas. De les draaide niet enkel om de thuistalen van de kinderen maar ook om de kleuters die een woordje kenden in een andere taal meer te betrekken in de klas. Door hen aan het woord te laten, kregen zij de kans om mee te doen en mee te denken.

13. Vorming aan leerkrachten

13.1 Opzet

Graag wou ik een vorming geven aan leerkrachten om zo toch enkele leerkrachten te prikkelen om te werken aan talensensibilisering. Talensensibilisering moet een positief effect krijgen binnen de school. Ik heb de vorming gegeven aan het Talentenhuis in Beverst waar ikzelf stage heb gedaan. De leerkrachten stonden hiervoor open en waren geïnteresseerd om meer te weten hieromtrent.

Ik ben begonnen met te brainstormen wat er zeker relevant is voor leerkrachten die hier nog niet aan werken. Eerst en vooral is het belangrijk om hen te laten inzien wat het verschil is tussen taalinitiatie en talensensibilisering. Daarnaast wil ik graag mijn probleemstelling kaderen zodat ze op de hoogte zijn van het doel van deze vorming. Het is ook belangrijk voor leerkrachten om te weten wat de meerwaarde is van talensensibilisering, welke drempels zij kunnen ervaren en welke bronnen er al bestaan.

De reeds bestaande bronnen zullen extra in de kijker gezet worden zodat de leerkrachten weten dat ze deze kunnen raadplegen. Het is ook belangrijk om leerkrachten zelf te laten vertellen wat ze al weten over talensensibilisering en welke drempels zij ervaren om er eventueel niet aan te werken.

Verder moet aandacht besteed worden aan het stimuleren van beginnende leerkrachten zodat zij zich bewust zijn van dit onderwerp. Om deze reden heb ik Valentina Kondaris en Deborah Gai uitgenodigd op de vorming.

Mijn doel is om leerkrachten kennis te laten maken met talensensibilisering en hun zeker ook duidelijk te maken dat talensensibilisering en taalinitiatie niet hetzelfde is.

13.2 Voorbereiding van de vorming

Volgens Hilde De Smedt is de beste manier om leerkrachten te overtuigen om aan talensensibilisering te doen, door een vorming te geven.

Ik ga de vorming starten met een 'smaakmaker'. Ik laat de leerkrachten kort kennis maken met talensensibilisering door een lesje te geven. Op deze manier komen de leerkrachten al eens in aanraking met talensensibilisering.

Vervolgens laat ik een foto zien aan de leerkrachten waar kinderen met verschillende huidskleuren opstaan. Ik wil hiermee een beeld scheppen dat kinderen ongeacht hun taal of ongeacht hun cultuur een speciaal plaatsje in de klas verdienen.

Nadien leg ik een stukje theorie uit. Het is heel belangrijk om te duiden wat talensensibilisering is. Doorheen het jaar heb ik vaak gemerkt dat talensensibilisering en taalinitiatie verward worden. Ik wil aan de leerkrachten duidelijk maken dat het niet hetzelfde is.

Ik wil de leerkrachten ook bewust maken van de meerwaarde van talensensibilisering. Als niet alle leerkrachten dezelfde mening hebben hierover en ze er niet allemaal aan willen werken, zal talensensibilisering niet voldoende slagen om de meerwaarde te bekomen.

Voor leerkrachten is het belangrijk om te weten welke meerwaarde het is en dat het geen extra opdracht is. Ze kunnen het gewoon integreren in andere lessen.

Tot slot zal ik de bestaande bronnen opsommen en deze laten zien zodat de leerkrachten zeker zijn dat er een houvast is die ze steeds kunnen raadplegen. Ik neem de materialen zelf mee zodat ze er in kunnen kijken. Op deze manier raken ze geprikkeld door het zien van concrete activiteiten en kunnen ze vaststellen dat het op een laagdrempelige manier kan.

Al deze informatie heb ik in een PowerPoint gegoten zodat de leerkrachten goed kunnen meevolgen.

Ik sluit de vorming af met enkele stellingen om na te gaan of de leerkrachten het goed begrepen hebben. Ook vraag ik naar hun reacties om zo te achterhalen of ze al dan niet geïnteresseerd en/ of overtuigd zijn..⁸

---

⁸ Voor de presentatie van de vorming zie bijlage 3: PowerPoint vorming

13.3 Uitvoering van de vorming

De vorming is gestart met heel wat verschillende meningen. Een aantal leerkrachten vonden al dat ze aan talensensibilisering deden en de andere leerkrachten vonden dat ze te weinig tijd hadden om aan talensensibilisering te doen.

Ik heb uitgelegd wat talensensibilisering is. De leerkrachten van de peuters en eerste kleuterklas vonden dit niet geschikt voor deze leeftijd. Ik heb hun meegegeven dat het op een heel laagdrempelige manier gedaan kan worden. Dit heb ik ondersteund met enkele praktijkvoorbeelden zoals vb. een verhaaltje lezen in verschillende talen of koken uit een andere cultuur.

Na uit te leggen op welke manier met talensensibilisering kan worden omgegaan, waren ze nog niet helemaal overtuigd. De leerkrachten van de derde kleuterklas waren heel enthousiast en vonden het zeer zinvol. Het was dus mijn doel om de leerkrachten van de jongste kleuters ook nog te overtuigen.

Ik heb de meerwaarde uitgelegd en verteld waarom het zo zinvol is om te werken rond talensensibilisering.

Ik had een presentatie voorzien waardoor de leerkrachten konden volgen.

Er was mij meegedeeld dat de vorming voor het hele leerkrachtenteam zou plaatsvinden. maar enkel het kleuterteam was aanwezig. Dat waren negen leerkrachten waardoor ik het toch een geslaagde vorming vond. Ik heb al één school kunnen treffen hierdoor.

Mijn vorming was nog meer tot zijn recht gekomen als het hele leerkrachtenteam aanwezig was geweest, maar ik ben toch al blij dat ik de vorming heb kunnen geven aan deze negen leerkrachten.

13.4 Terugblik

Ik kijk met een positieve blik terug op mijn vorming. Ik had dit nog nooit eerder gedaan en vond het eerst onwennig om leerkrachten te overtuigen.

Mijn doel dat ik vooropgesteld had, is bereikt. Het was mijn bedoeling om leerkrachten te overtuigen om rond talensensibilisering te werken. De leerkrachten waren in het begin niet overtuigd en vonden dat het niet haalbaar bij de jongste kleuters.

De leerkrachten van de derde kleuterklas waren wel enthousiast en zij dachten dat ze aan talensensibilisering deden maar ze werken rond taalinitiatie.

De misverstanden die ik ondervonden had via mijn enquête zijn hier tot zijn recht gekomen. De leerkrachten zeiden dat ze hier geen tijd voor hadden, dat het niet haalbaar was bij de jongste kleuters en dat ze er wel al aan werkten door Frans te geven.

Uiteraard waren er nog werkpunten. Het is ten eerste heel belangrijk om zoveel mogelijk praktijkvoorbeelden aanbod te laten komen. Op deze manier krijgen leerkrachten pas echt het inzicht van wat de bedoeling is.

Vervolgens kwam in het gesprek de aanwezigheidsgraad van anderstalige kinderen in de klas aan bod. “Hier zitten te weinig anderstalige kinderen om aan talensensibilisering te doen”, zeiden de leerkrachten. Ik heb geprobeerd om dit beeld een andere wending te geven. Zo heb ik enkele praktijkvoorbeelden aangehaald om aan te tonen dat het wel mogelijk is om aan talensensibilisering te doen ondanks er geen anderstalige kinderen in de klas zitten.

Zelf vind ik dat het nog meer tot zijn recht zou gekomen zijn als ik heel sterk in mijn schoenen zou staan. Ik was heel zenuwachtig waardoor ik soms niet zelfverzekerd overkwam en het leek alsof ikzelf niet overtuigd was. Als ik dit in de toekomst nog eens zou doen, dan zou ik meer vanuit de praktijk vertellen en het minder theoretisch aanpakken.

Ik wou de vorming starten met een activiteit rond talensensibilisering maar door tijdsgebrek heb ik deze oefening weggelaten. Deze activiteit had ik beter wel gedaan zodat het onderwerp van mijn vorming meteen duidelijk was voor de leerkrachten.

Ik heb mijn zelfstandig project hiermee afgesloten zodat ik voldoende kennis had over talensensibilisering en nog een school kon overtuigen. De leerkrachten waren overtuigd en willen graag mijn ideeën bundel hebben zodat ze zelf activiteiten kunnen uitproberen in de klas. Ook willen ze graag de map van talen op een kier kopiëren zodat ze voldoende materialen hebben om aan talensensibilisering te doen. Naarmate ze hiermee werken, kunnen ze zelf lessen uitschrijven en hun eigen wending geven.

14. Besluit

“Hoe kan je talensensibilisering op een laagdrempelige manier implementeren in het kleuteronderwijs zodat de meerwaarde optimaal benut wordt? Welke effecten heeft talensensibilisering? Wat kan ik in de hoeken doen? Waar hebben leerkrachten nood aan? Wat zijn de misverstanden die er bestaan rond talensensibilisering? Hoe kan ik leerkrachten overtuigen om aan talensensibilisering te doen?” Met deze vragen startte ik mijn zelfstandig project. Na een grondige literatuurstudie, het uitwerken van de theorie en zelf dingen uit te testen is het tijd voor een aantal besluiten te maken.

In het begin van mijn zelfstandig project heb ik besproken wat talensensibilisering precies is zodat iedereen een correct beeld krijgt hierover. Talensensibilisering verruimt het blikveld, schept leeransen en laat toe taaldiversiteit te ontdekken. Het maakt kinderen gevoelig en bewust voor de veelheid aan talen en culturen en de rijkdom die ze bevatten. Als conclusie kan ik stellen dat talensensibilisering kinderen taalvaardiger maakt maar eveneens dat elk kind een speciaal plaatsje krijgt in de klas. Kinderen zullen op latere leeftijd sneller een taal gaan leren die ze nog niet bemachtigen.

Wat de meerwaarde van talensensibilisering is, heb ik ook onderzocht. Vanuit mijn literatuurstudie heb ik ontdekt dat talensensibilisering een grote meerwaarde is. In Vlaanderen is talensensibilisering nog een moeilijk gegeven. Het is belangrijk om een open houding te creëren ten op zichte van andere talen. Durf andere talen in de klas te brengen! Tot op de dag van vandaag is talensensibilisering nog niet opgenomen in het onderwijsbeleid maar hier is een expertengroep is hier wel sterk mee bezig. Het onderzoekswerk in het buitenland is al verder gevorderd, maar in Vlaanderen moet nog heel wat werk gebeuren. De positieve effecten van talensensibilisering op vlak van ontwikkeling spreken voor zich, maar zijn te weinig gekend. Dit zorgt voor vooroordelen.

Het antwoord op de vraag “waar hebben leerkrachten nood aan?” is voornamelijk het bieden van een houvast. Daarom heb ik een ideeënbundel uitgewerkt. Om het nog meer tot zijn recht te laten komen, heb ik een vorming gegeven aan het leerkrachtenteam van het Talentenhuis in Beverst. Op deze manier hoop ik dat talensensibilisering een plaats krijgt in hun school. Zo heb ik met mijn zelfstandig project al één school kunnen treffen.

Tot slot hoopte ik een antwoord te kunnen bieden op de vraag: “Wat kan ik in de hoeken doen?” Vanuit de literatuurstudie en de bestaande mappen staat veel uitgelegd hoe je hoeken taliger kan maken. Je kan hier eenvoudige dingen aan toevoegen zoals vb. boeken in andere talen, geld van een ander land aanbieden, woorden in een andere taal laten naschrijven, memory spelen met letters uit een andere taal. Zelf heb ik kleuters woorden laten naschrijven uit een andere taal: “leve papa”. Ik heb een ganzenbord aangebracht in de spelletjeshoek waar vragen in stonden die de kleuters hadden geleerd tijdens de waarneming. Ik heb in de boekenhoek tijdens mijn uitgroei stage enkele boeken in een andere taal aangebracht en boeken over een andere cultuur. De kleuters bekeken de boekjes wel maar ik heb er verder niets mee gedaan. Dit was een kans die ik jammer genoeg niet heb gegrepen. Ik had in de hoeken veel meer kunnen aanbieden en doen waardoor ikzelf ook beter kon worden hierin.

Zelf ben ik tijdens mijn 3e jaar stage gaan doen in Suriname. Ik heb daar geobserveerd of ze aan talensensibilisering werken. Het begrip zelf kennen ze niet maar er wordt wel aan gewerkt. De kinderen krijgen te maken met verschillende culturen en talen.

Na een jaar hard werken, sluit ik mijn zelfstandig project af. Ik ben zelf heel veel te weten gekomen over talensensibilisering en ik hoop dat ik in de toekomst hier nog veel aan kan werken en leerkrachten kan overtuigen. Het was een heel leuke ervaring.

Graag had ik nog meer uitgewerkt rond talensensibilisering maar door tijdsgebrek ben ik hier niet aan toe gekomen. Ik ben mijn jaar gestart met heel veel ideeën en toch heb ik er toch wat moeten schrappen.

Bibliografie

Devliegher, M., Frijns, C., Sierens, S., & Van Gorp, K. (2012). *Is die taal van ver of van hier?* KU Leuven & KU Gent: Acco.

Europa.eu. (sd). Opgehaald van Europese unie: http://europa.eu/pol/mult/index_nl.htm

Frijns, C., & Sierens, S. (2007). *'t Is goe, juf, die spreekt mijn taal!* Leuven en Gent: KU Leuven.

Frijns, C., & Sierens, S. (2011, oktober 15). *VLUOR*. Opgehaald van steunpunt diversiteit en leren: http://old.steunpuntdiversiteitleren.be/sites/default/files/Rapport_Wegwijzer_Talensensibilisering_DEF20111107_0.pdf

Gielen, S., Padmos, T., Philips, I., & Truyts, I. (2012). Opgehaald van CTENO: http://www.cteno.be/downloads/publicaties/gielen_ea_2012_handleiding_talensensibilisering.pdf

Jonckheere, S., De Doncker, H., & De Smedt, H. (2012). *Talen op een kier*. Plantyn.

Sanchez, I., Kondaris, V., Gai, D., Klaps, V., Mulders, E., Pierre, S., . . . Ondarro, M. (2015 - 2016). *Vreemde talen*. Hasselt.

Stuyvaert, H. (2013). *De magische kracht van poppen*. Sint- Niklaas: Abimo.

Vandebroucke, F. (2005). *beleidsnota*.

Vandewalle, I. (2006). *Pistache*. Opgehaald van <http://www.educatief.diekeure.be/pistache/?ID=352>

BIJLAGEN

Bijlage 1: Onderzoek en projecten talensensibilisering geflankeerd door (evaluatie)onderzoek

TITEL/AUTEUR	PERIODE	LAND(EN)	NIVEAU ONDERW			LEEFT	SOORT ONDERZ			BENADERING			METHODEN				EFFECTEN		
			KO	LO	SO		EV A	AO	GS	K T	KL	C	T	Q	I N	O B	LL	L K	O
EVALUATIEF																			
BOLE	1993-1994	Zwitserland (Romaans)	x	x		5-7		x	x		x					x	x		
EVLANG	1997-2001	Frankrijk, Italië, Spanje, Zwitserland		x		7-12	x			x	x	x	x	x	x	x	x		
EVLANG FRANKRIJK	1997-2001	Frankrijk (Montpellier/Grenoble ...)		x		6-12	x	x	x		x				x	x	x		
JA-LING	2000-2003	10 Europese landen	x	x	x	3-14	x		x	x			x			x	x	x	
JALING ZWITSERLAND	2000-2003	Zwitserland	x	x		4-13	x				x				x	x	x		
JA-LING SLOVENIË	2000-2003	Slovenië		x		6-11	x						x				x		
JALING HONGARIJE	2000-2003	Hongarije		x		10-11	x				x		x				x		
JA-LING PORTUGAL	2000-2001	Portugal		x		8-10		x			x						x	x	
DIDENHEIM	2000-2004	Frankrijk (de Elzas)		x		6-9	x	x	x		x				x	x	x	x	
ÉLODIL	2003-2005	Canada (Québec/Brits-Colombia)	x	x		5, 10-12		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
ÉLODIL (VERVOLG)	2005-2008	Canada (Québec/Brits-Colombia)		x		10-11			x						x	x	x		
ÉVEIL AUX LANGUES	2003-2004	België (Franse Gemeenschap)	x	x		5-12	x	x			x				x			x	
LANE STREET PRIMARY	2007	Ierland (Dublin)	x			4-5		x	x							x	x	x	
TOUTES LES LANGUES	2005	Frans-Guyana (Cayenne)		x		7-9	x						x					x	
VEM CONHECER...	-2006?	Portugal		x		6-7		x	x		x					x	x		
VOICES OF N. CAROLINA	2005?	VS (North Carolina)			x	13-15	x							x				x	
TEACHING & WRITING	2004-2005	VS (Ohio)		x		9-11	x				x	x	x		x	x		x	
APPROCHES PLURILINGUES	2006-2010	Zwitserland (Vaud) (Romaans)		x		7-10	x				x		x					x	
RYTHMS & SOUNDS	2008	Portugal	x	x		3-8			x		x			x				x	
QUELLE BIZARRE FAÇON	2008-2009	Portugal	x			4-5	x				x		x					x	
MALDEN HIGH SCHOOL	2010?	VS (Massachusetts)			x	15-18		x										x	
CONBAT+	2008-2011	12 Europese landen (incl. België)		x	x	6-32	x				x				x			x	
(Martinez (2010) (EOL))	2010?	Zwitserland (Genève)		x		7-8			x						x			x	
(Mallinson et al. (2011))	2008-2010	VS (Maryland, Virginia)	x	x	x	-	x								x				

164

Bijlage 2: Enquête opgemaakt door Emilie Mulders

In totaal legden **30** mensen deze enquête af.

Statistieken voor vraag 1 : In welke kleuterklas geeft u les?

1.1	Peuters	20.00%
1.2	1e kleuterklas	30.00%
1.3	2e kleuterklas	33.33%
1.4	3e kleuterklas	46.67%

Gegeven Toelichtingen

- Type 9 kleuters met ASS hoogbegaafd/normaal begaafd alle leeftijden
- Een type 2 structuur klas in het buitengewoon onderwijs
- Wij hebben leefgroepen: 2,5j tem 5 jarigen door elkaar in groepen.
- Zorgcoördinator in alle klassen

Statistieken voor vraag 2 : In welke regio geeft u les?

Provincie Limburg 73.33%

Provincie Vlaams - Brabant 3.33%

Provincie Antwerpen 13.33%

Provincie Oost- Vlaanderen 10.00%

Provincie West- Vlaanderen 0.00%

Brussels hoofdstedelijk gewest 0.00%

Statistieken voor vraag 3 : Hoeveel kleuters heeft u in uw klas?

1 - 5 3.33%

6 - 10 13.33%

11-20 36.67%

21 - 25 46.67%

26 - 30 0.00%

> 30 0.00%

Statistieken voor vraag 4 : Hoeveel anderstalige kleuters (NT2) heeft u in uw klas?

< 5 53.33%

5 - 10 43.33%

11 - 15 3.33%

> 20 0.00%

Statistieken voor vraag 5 : Wat zijn de schoolkenmerken?

5.1	Grootstedelijke context	63.33%
5.2	Scholen in een mijngemeente	23.33%
5.3	Methodeschool	3.33%
5.4	Buitengewoon onderwijs	10.00%

Gegeven Toelichtingen

- dorpschool
- School in dorp
- Stedelijke basisschool
- katholieke school in een dorp rond de mijnstreek
- dorpschool als ik hierboven niets aanvink kan ik niet verder maar ik bedoel dus wel degelijk gewoon: dorpschool
- gewone kleuterschool in stad
- gewoon kleuteronderwijs
- gemeente school syrisch kind in de klas.

Statistieken voor vraag 6 : Is er een taalbeleid op school?

Ja 93.33%

Nee 6.67%

Statistieken voor vraag 7 : Is talensensibilisering opgenomen in het taalbeleid van uw school?

Ja 85.19%

Nee 14.81%

Statistieken voor vraag 8 : Talensensibilisering staat voor het gevoelig en bewust maken van het bestaan van een veelheid aan talen. Door talensensibilisering ontwikkelen leerlingen een attitude van openheid en gevoeligheid voor talige diversiteit. Daarnaast doen ze kennis en vaardigheden op over taal en talen en ontwikkelen ze langzaam metalinguïstische vaardigheden die hen kunnen helpen om vreemde talen te leren en de eigen moedertaal (het Nederlands, een dialect, een streektaal of een vreemde taal) verder te ontwikkelen. (Bron: VZW Foyer Brussel: Hilde De Smedt) Rekening houdend met bovenstaande definitie, doet u aan talensensibilisering?

Ja 80.00%

Nee 20.00%

Statistieken voor vraag 9 : Aan welke doelen van talensensibilisering werkt u vooral?

9.1	De kinderen weten dat er verschillende talen en taalvariëteiten bestaan.	66.67%
9.2	De kinderen hebben inzicht in de (meer)talige identiteiten in de klas.	43.33%
9.3	De kinderen onderscheiden gelijkenissen en verschillen tussen talen en taalvariëteiten.	23.33%
9.4	De kinderen kunnen de verschillende talen en/of taalvariëteiten herkennen.	16.67%
9.5	De kinderen voelen zich erkend in hun eigen (meer)talige identiteit.	23.33%
9.6	De kinderen durven zich te uiten in hun thuistaal.	33.33%

Statistieken voor vraag 10 : Vindt u het zinvol om aan talensensibilisering te werken?

Ja 93.33%

Nee 6.67%

Statistieken voor vraag 11 : Waarom vindt u het zinvol om aan talensensibilisering te doen?

Deze antwoorden werden gegeven:

- Zodat al de kleuters zich thuis voelen in de klas
- Kinderen ontdekken de dagelijkse cultuur die er rondom hen is, de diversiteit in taal en cultuur die ze dagelijks zien.
- weggevallen
- Om de kinderen bewust te maken dat er meerdere talen bestaan.
- Zo weten ze dat er ook mensen zijn die een andere taal spreken.
- jong geleerd...
- De anderstalige peuters voelen zich hierdoor sneller thuis in de klas. Ik merk dat zowel ikzelf als de andere peuters meer leer over andere talen en dit lijkt me zeer zinvol. Kinderen staan meer open voor elkaars anders zijn wanneer ze er meer over weten.
- Een goed taalbeleid is voor iedereen een extra
- Zodat de kinderen zich op hun gemak kunnen voelen als ze hun taal kunnen laten horen. Ze leren dat er meerdere talen bestaan, andere woorden die toch hetzelfde betekenen.
- Respect en erkenning voor elkaar.
- Zo leren ze dat niet iedereen dezelfde taal spreekt. En maken ze zelf ook kennis met een andere taal.
- openstaan voor diversiteit gemakkelijkere omgang met mensen die een andere taal spreken
- We leven in een multiculturele samenleving.
- Omdat dit in de eerste plaats goed is voor de anderstaligekleuters. Dit om hun betrokkenheid en welbevinden.
- Het kan niet anders met de diversiteit in deze tijd.
- Omwille van de multiculturele samenleving. Ruimere kijk op omgeving en buiten de grenzen.
- omdat we steeds meer kinderen krijgen die een andere taal spreken. deze kinderen vinden het leuk als wij ook een beetje van hun taal leren. Ik merk dat de nederlandstalige kinderen het ook leuk vinden om enkele woordjes uit een andere taal te kunnen zeggen en te weten wat ze betekenen.
- Op een grappige en speelse manier de doelstelling bereiken
- Omdat op die manier kinderen van alle culturen zich thuis voelen in een Nederlandse school. Op deze manier kunnen kinderen zich beter inleven in het klasgebeuren en komen ze beter tot leren
- kleuters kunnen zich uitdrukken en kunnen later mee in de klas

Statistieken voor vraag 13 : Wat is er nodig om u te overtuigen om in de toekomst aan talensensibilisering te werken?

Deze antwoorden werden gegeven:

- De taalzwakke kleuters helpen
- Niets, ik vind dat iets zeer goed!
- Concrete plannen/ideeën/...
- Uitgebreide lesmappen.
- /
- niets
- mijzelf niets, sommige collega's wel
- Didactisch materiaal, achtergrondinformatie ter ondersteuning
- Ik doe dit al
- Voldoende middelen en ondersteuning krijgen
- niks, zoals ik er nu mee bezig ben, vind ik het op dit moment oké. Het is een start(niet te snel gaan)
- een taalassistentie die in alle klassen komt meespelen in groepjes.
- Niks, we hebben een taalbeleid opgesteld en gaan nu een aantal actiepunten uitwerken.
- meer hulp en tijd
- Extra ondersteuning

Statistieken voor vraag 14 : Taalinitiatie: - de leerling beleeft plezier aan de kennismaking met het Frans, - staat positief tegenover het Frans, - ontwikkelt mondelinge vaardigheden waarbij luistervaardigheid centraal staat. - ontdekt gemeenschappelijkheden en verschillen tussen het Frans en het Nederlands. - verhoogt zijn/haar zelfvertrouwen, - legt de basis voor het formele leerproces Frans, - wordt gestimuleerd in het taaldenken door de betekenis van een woord af te leiden, -leert onbewust grammaticale elementen:werkwoordvormen, geslacht, meervouden, Rekening houden met bovenstaande definitie, doet u aan taalinitiatie?

Ja 62.07%

Nee 37.93%

Gegeven Toelichtingen

- Zodat de kleuters ook andere talen leren kennen
- Buitengewoon onderwijs onze doelen liggen ergens anders (stoornissen)
- Is een punt in onze schoolvisie
- Peuterklas
- Omdat de kinderen in de klas het al moeilijk hebben om zich via het Nederlands te uiten. Wij leren wel SMOG aan dit is voor ons een vorm om taal aan te bieden
- Nog niet aan toegekomen
- Prioriteit is de Nederlandse taal te leren.
- de leerling beleeft plezier aan de kennismaking met het Frans
- geen schoolopdracht, zit niet in het leerplan voor kleuters

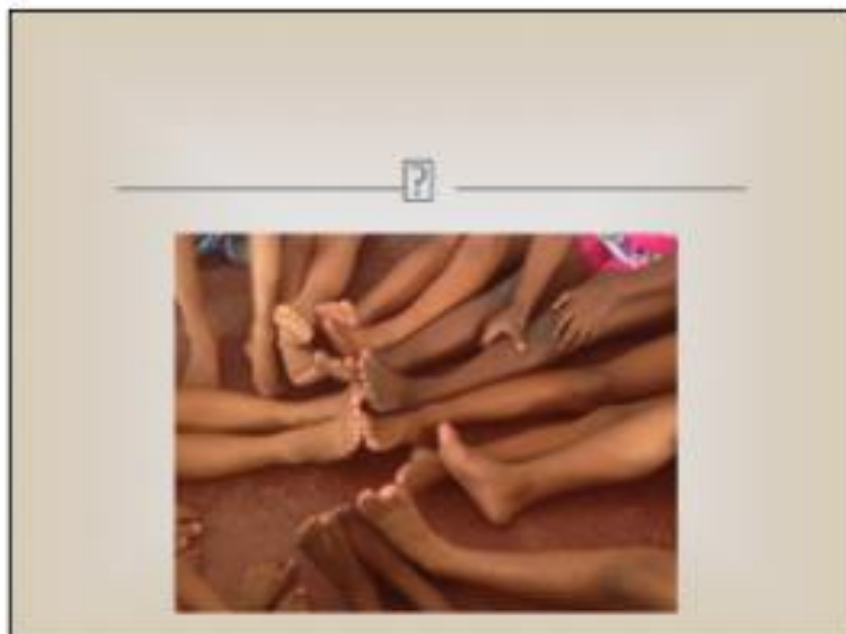
- Ik denk dat dit geen zin heeft als dit niet doorheen de ganse school geïmplementeerd wordt.
- ja in beperkte mate met peuters en 1 kl is dit nog miniem
- met al deze doelen zijn we niet bezig. Het gaat enkel over het plezier bij nieuwe anderstalige woorden/ ook niet speciaal Frans, kan ook Turks zijn of.....
- geldt wel voor Nederlands in onze school
- Heel minimaal doen wij in onze klas(1ste kleuterklas) aan taalinitiatie. Schooltaalwoorden al eens in het Frans verwoorden
- Mijn peuters zijn nog te jong. Engelstalige, Marokkaanse, Turkse peuters helpen we de eerste dagen, weken, ... door te vertalen waarbij ook de Nederlandstaligen betrokken worden.
- doenze bij de 5 jarigen

Statistieken voor vraag 15 : Ik wil graag enkele leerkrachten interviewen die vaak aan talensensibilisering doen. Indien u er voor openstaat dat ik contact met u opneem, gelieve uw e-mailadres te vermelden.

Deze antwoorden werden gegeven:

- mss kan je met mevrouw Ilse Panis (zorgcoördinator) contact opnemen. Zij kan je eventueel verder helpen.
- Liever niet. Het is voor de moment heel druk. Toch veel succes gewenst.
- iedereen bij ons in de school van de eerste tot het 4de leerjaar!
- ilse_panis@hotmail.com

© VDR WEB - EnqueteMaken.be - 2016

Inleiding

- ⊗ Probleemstelling
- ⊗ Wat is talensensibilisering?
- ⊗ Wat zijn de doelen van talensensibilisering?
- ⊗ Verschil talensensibilisering en taalinitiatie
- ⊗ Wat is de meerwaarde?
- ⊗ Welke drempels ervaren leerkrachten?
- ⊗ Welke bronnen bestaan er al?

Probleemstelling

- ⊗ Misverstanden
- ⊗ Extra tijd
- ⊗ Extra leerkracht
- ⊗ Open houding
- ⊗ Talenbeleid
  - ⊗ Schoolteam

Wat?

- ⊗ Gevoelig en bewust maken
  - ⊗ Veelheid aan talen, culturen
- ⊗ Zelf ontdekkende manier
  - ⊗ Taaldiversiteit
- ⊗ Voorbereiding op het leren van een taal
- ⊗ Vertrekt vanuit de leefwereld van de kinderen
- ⊗ Vakoverschrijdend

Attitudes

- ⊗ Creëren
  - ⊗ Openheid & interesse voor andere talen en culturen
- ⊗ Speelse manier
- ⊗ Nieuwsgierigheid
- ⊗ Anderstalige leerlingen
  - ⊗ Welbevinden en betrokkenheid verhogen
  - ⊗ Meer openstaan voor onze cultuur en Nederlands
  - ⊗ Zelfvertrouwen

Kennis

- ☞ Meer inzicht
- ☞ Nadenken over eigen taal
- ☞ Leren over andere cultuur
- ☞ Gelijkenissen en verschillende talen en culturen
- ☞ Ontdekken

Vaardigheden

- ☞ Makkelijker communiceren
- ☞ Kennis □ vaardigheden
- ☞ Verschillende talen:
  - ☞ Gebarentaal
  - ☞ Lichaamstaal
  - ☞ Pictogrammen
  - ☞ ....
- ☞ Inzicht in (meer)talige identiteiten
- ☞ Werken in heterogene groepen

Vershil

- ☞ Taalinitiatie
  - ☞ Methodes
  - ☞ Leren VAN een taal
  - ☞ Beperken tot één taal
- ☞ Talensensibilisering
  - ☞ Leren OVER een taal
  - ☞ Veelheid van talen

Meerwaarde

- ☞ Anderstalige kinderen krijgen plaats in de klas
- ☞ Positief leerklimaat
  - ☞ Elk kind gewaardeerd en thuisvoelt
- ☞ Beter inzicht in taaldiversiteit
  - ☞ Sociale en culturele achtergronden
- ☞ Samenleven met andere culturen
- ☞ Zwakkere kinderen halen veel voordeel
  - ☞ Attitudes
- ☞ Grootste positieve effect tweetalige, allochtone
  - ☞ Identiteiten krijgen meer aandacht

- ⊗ Attitudes en openheid vergroten
- ⊗ Taalvaardiger
- ⊗ Kinderen stimuleren om andere talen te leren
- ⊗ Leerkracht denkt en handelt op vlak van diversiteit
- ⊗ Open houding
- ⊗ Leerkracht = rolmodel
- ⊗ Ouders: positiever gevoel
  - ⊗ School- en klaswerking
  - ⊗ Betrokkenheid vergroot

Drempels

- ⊗ Welke drempels ervaren jullie zelf?
- ⊗ Uit een enquête is gebleken:
  - ⊗ Extra opdracht
  - ⊗ Nederlands
  - ⊗ Taalassistenten
  - ⊗ Uitgebreide lesmappen
  - ⊗ Zelf de taal kunnen
- ⊗ Open houding (kloof)

Bronnen

- o Talen op een kier
  - o Uitgewerkte map met verschillende lesactiviteiten
  - o Verschillende leeftijden (kleuter + lager)
- o Lego lingua
  - o 5 meertalige gezelschapspelletjes
  - o Lager onderwijs (omzetten naar kleuter)
- o De magische kracht van poppen
  - o Talensensibilisering a.d.h.v. handpop
- o Is die taal van ver of van hier?
  - o Handleiding over talensensibilisering

Vragen?

Bedankt!

